Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

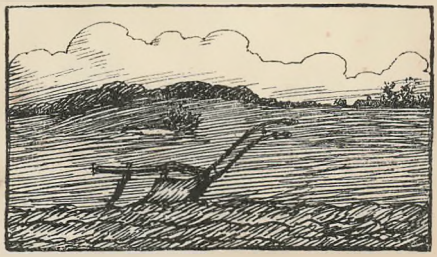
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

AF BONDENS SANG

MADS HANSEN

UDVALGTE DIGTE OG NY

UDVALGTE DIGTE OG NY

MADS HANSEN

UDVALGTE DIGTE OG NY

VED

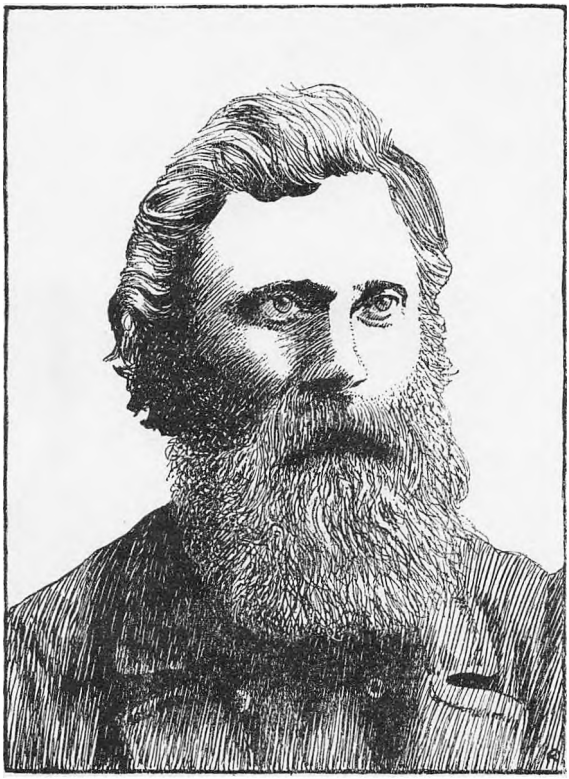
EJNAR SKOVRUP

FOR BOGHANDELEN: P. BRANDT
SVENDBORG MCMXXIII

BILLEDER OG FRISER ER TEGNET AF
KR. KONGSTAD
OG REPRODUCERET PÅ
F. HENDRIKSENS REPRODUKTIONS-ATELIER

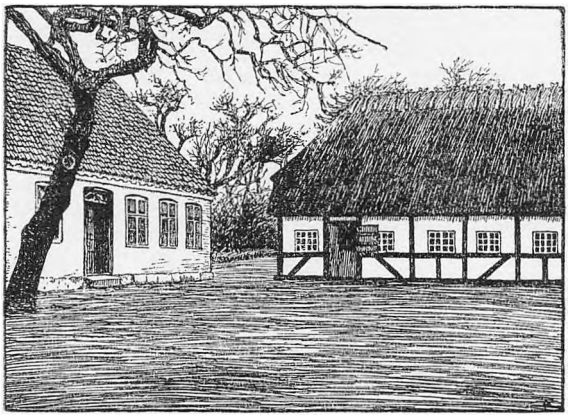
TRYKT HOS
J. JØRGENSEN & CO. & IVAR JANTZEN

Og jeg kan se et Lys i Tidens Nat,
der varsler om, at der er Guld i Jorden —
i Folkets Hjerte er der gjemt en Skat
til Rejsning af et frit og mægtigt Norden.

AT LØST ER NU HANS TRÆLLEBAAND,
KAN STEEN DOG EI BEVISE,
MEN SKJALDESANG MED LIV OG AAND,
SOM BONDE-LÆBER PRISE.

GRUNDTVIG

STERREGAARD

THI HOS OS ER FOLKET AABENBAR nu alle Bønder og Bondevenner, saa det er meget nemt at see, baade hvad Folket er og hvor det findes, og Spørgsmaalet bliver kun, om dette Danske Bondefolk er værd at høre til, og, i saa Fald, hvordan Det maa stile sin Sag, for at bevise sin ædle Byrd, beholde sit deilige Fæderneland og udvikle sin jævne Tankegang paa det liflige Modersmaal?...

Vore Bønder, veed vi nemlig, høre i det Hele til Arilds-Folket og kiender intet andet Sprog end Danskernes Modersmaal, saa de har unægtelig ikke blot Indføds-Ret i, men Odels-Ret til Danmark, som deres Fæderneland . . . (Grundtvig.)

Denne opfattelse var også Mads Hansens:

aa vil I bare vente inaa et lille Ko'n
saa blyver Bo'i Là'ets bedste Støtte.

Men mens Grundtvig ogsaa søgte at aabne borgernes öjne for bondelivets folkerigdom og -sundhed, arbejdede den fynske bondesanger paa at få sine egne til at stile deres sag ret, bevise deres ædle byrd ved at tjene det danske folkesamfund og være bondegerningen tro:

Du skal ej grave Dig i Muld
og lukke Øje, Mund og Øre,
— — —
men kast ej heller Spaden hen,
og byt ej Ploven om med Pen,
og tro ej, at Du selv er den,
der uden Hjælp kan Landet styre.

Der er grund til at tro, at hans vennehjælp blev modtaget af så mange, at Mads Hansen dærved har krav på den tak fra vor tid, som kendskab til hans digtnings tanker og hans livsyn er.

MADS HANSENS ÆT var bønder. Hans oldefar var fæster af Sterregaard i Hundstrup sogn, Sydfyn; morfaderen købte gaarden fri, men for at udrede købesummen måtte han sælge tre parter fra; på den jord ligger nu Sterreby. Selvejerbonden havde een eneste datter, Inger; trods forældrenes uvilje, der vel ønskede pengene skulde have selskab, forlovede hun sig med en fattig karl, Hans Henrik Andersen, der var væver. End ikke efter deres bryllup måtte de unge faa gaarden, en vævestue blev indrettet til Hans Henrik Andersen, og der slog han væven, til hans svigerfar ikke længer kunde passe gaarden. Inger og Hans Henrik Andersen fik 9 börn, de 8 døde som smaa, kun en sön, der fødtes 23. juli 1834, levede; det var Mads Hansen.

Hans hjem hørte til de gode. Vi veed, at mor-

moderen fortalte sagn og oplevelser og sang folkeviser for ham. — Han var lydig til det overdrevne: et æble, han havde faaet af sin mor, fandt hun halvråddent og urört i hans tröjelomme flere dage efter; han havde jo ikke faaet lov at spise det!

Han var godt begavet og meget videbegærlig, men eensom og indadvendt. I skolen skaffede hans kræfter ham vel respekt, men kun læreren fik han til ven. Han læste, hvad han kunde laane sig til; blandt den læsning var præsten D. S. Birchs bog: Naturen, Mennesket og Borgeren; han vilde gerne eje den 500 sider store bog, men de 5 mark var for stor en sum til den slags, og drengen skrev dærfor bogen af. — Dette træk er ikke betydningsløst: Mads Hansen veg ikke tilbage for et stort arbejde med at samle kundskaber, og den sikkert törre, grundige behandling af de tre vigtige emner har uden tvivl haft sin betydning for hans senere solide tilegnelse af kundskaber og udholdende oplysningsarbejde blandt bønder. —

Som på andre gjorde aaret 1848 stærkt indtryk på ham; ordene folk, fædreland og eenhed begyndte at dæmre som en virkelig i hans unge sind; men også det nordiske mødte han i det aar: de havde indkvarteret en svensk soldat, og de to byttede lærdom; Mads Hansen underviiste i violinspil og nodelæsning, soldaten lærte ham svensk til gengæld.

Da han var 15 aar, blev han sogneforstanderskabets sekretær; dærved fik han en deel juridisk indsigt, og folk brugte ham, når de skulde have skøder, kontrakter og testamenter skreven; for betalingen købte han bøger, dog ikke romaner og den slags.

Hans violinspil førte ham i disse ungdomsaar sammen med landsbymusikanteren Hans Hansen fra Ulbølle, der — som indholdsoversigten viiser — se-

nere satte toner til en række af Mads Hansens sange. Hans Hansen underviste ham videre i violin og klarinet, og foruden at de spillede sammen ved gilder, blev han „kursmeden"s ven. Men ellers var Mads Hansen eensom. Han forsøgte at gå ind i sine jævnaldrendes lag og göre som de: spille kort, ryge tobak, drikke, „fjase og følge pigerne hjem". Men det var ikke naturligt for ham. Ved 25-årsalderen traf han en anden eensom ungersvend fra sognet, Hans Jørgen Nielsen; de besluttede da i forening at finde ligesindede, der med dem vilde samles om noget godt; og det fandt de. Ud af denne kreds voxede de tre foreninger, Mads Hansen var aanden i: Sangforeningen 1859, skytteforeningen Palnatoke 1863, på hvis fane (fra 1866) staar: End er mit bedste Skud i Vente — og læseforeningen, der alle tre bestaar endnu. Disse foreninger fik stor betydning for egnens ungdomsliv, og kunde det end nu og da se ud, som de daarlige kræfter vilde kvæle det gode, vandt Mads Hansen og hans trofaste venner altid overtaget tilsidst: „Sandheden skal nok sejre!! Hører du?" skriver han under en sådan kamp til en bekymret ven. „Jeg vil ingensinde stoppes ned under den vandrette Flade, der stikkes af Folk, som kun have Sands for Æde og Drikke," skriver han, da skytteforeningen spaltedes i to for en tid, og han saa striden som „en Kamp mellem gøglende Blændværk og den rene klare Sandhed, men Sandheden skal nok sejre," slutter han atter fortrøstningsfuld. Var spændingen stor under striden, blev glæden ikke mindre over sejren. En sindig jyde, Poul Bjerge, Askov, skildrer sin sejrsbegejstring sådan: „Jeg sprang saa højt i

H. H.s far, der var dyrlæge og exam. beslagsmed, kaldtes kursmeden; sönnen arvede navnet.

Vejret, som jeg kunde, og det er nu slet ikke saa helt lidt, og faldt derpaa den første den bedste om Halsen af bare Henrykkelse".

Måske var aanden fra 48 stærkere hos Mads Hansen end indtrykkene fra 64; han var jo ikke med: En sygdom, der kom efter et fald i 20-årsalderen hindrede ham deri, det tog stærkt på ham. Men som faa gik han med i arbejdet for at bøde på tabet; hans indsats her, der oversteg hans kræfter, lagde ham altfor tidligt i graven.

Blandt de midler han saa som egnede til at vinde indad, hvad der tabtes udad, var folkehöjskolen. Allerede i 1867 kunde han fortælle sin unge ven, Peder R. Møller: Vi har nu ryddet vejen blandt de unge for en höjskoles virksomhed her på egnen. Hvad vi hidtil har begyndt paa er jo lykkedes, hvorfor skulde dette så ikke, når det er i det godes tjeneste? På spörgsmaalet om pengene til skolen, svarede han: Jeg har ikke gjort noget her for fordelens skyld; er der sandhed i den sag, er den til oplysning for folket og til det åndelige livs fremgang blandt mine medmennesker, da må den kunne bane sig vej. Vorherre lægger nok sin velsignelse til.

Til skolebygning købte han et „enkesæde" af frk. Ulrikke Bredsdorff, men byggede aaret efter en ny skolebygning ved et andet gammelt hus, der blev økonomibygning, og påtog sig dærved og ved tilskud til skolen i de første aar ret store forpligtelser; men det lykkedes. På en rejse, Mads Hansen foretog til København for at formaa skolebestyrer Chr. Bredsdorff til at være forstander — hvad der ikke blev noget af — gjorde Anton Nielsen „hans personlige Bekjendtskab, vandt hans Fortrolighed og Venskab og tilbød ham at ofre mine Kræfter paa den paatænkte Sag". Og Anton Nielsen föjer til: „Høj-

skolen ... dreves først for Mads Hansens Regning uden at han dog nogensinde har været Lærer; dertil var han for undselig. Senere (ɔ: 1874) er skolen blevet min Ejendom, og den har nu god Fremgang.“ Forholdet mellem de to blev noget køligt. Politisk uoverensstemmelse gjorde sit, deres smaalighed i det smaa og udprægede selvstændighed øgede afstanden og sluttelig spillede Anton Nielsens uvilje mod Mads Hansens hustru en rolle; det skal dog nævnes, at Mads Hansen sendte Gaardmandsbogen i 1877 „Til min Ven Anton Nielsen.“

Til dette vækkelses- og oplysningsarbejde oplivedes Mads Hansen af en skare unge, der nærede en tillid, hengivenhed og venskab til ham af en mærkelig styrke. Hvad han satte igang, holdt og voxede langt udover hans tid, fordi det var en livssag, som han gav hele sit hjerte og sit arbejde. Han kunde opmuntre dem der slog kreds om ham, når de blev mismodige; havde spot og træskhed til tider overtaget, øgede det blot hans udholdenhed; thi han vidste, denne ordknappe bondemand, det måtte lykkes: „Vor Gjerning er at bevare Kjærligheden til Folk og Fædreland og til Alt, hvad der er godt og skjønt, leve vort Liv i Guds Aand og i Nordens Aand og derhos kæmpe troligt mod alt det Guds- og Folkefjendske i os og udenom os, aldrig give tabt, om vi staa aldrig saa ene, og om det ser aldrig saa sort ud, fordi vi vide at vi i denne Tro staa paa Sandhedens Grund.“ Og dem, der holdt ud med ham, kunde han varme, så mindet derom endnu gaar som en ström gennem de gamles hjerter: „Hvor det dog er velsignet at have Venner.“

Hjemmet på Sterregaard husede et sjældent kærligt og könt familieliv: „Han var et godt menneske,

jeg tror ikke, jeg har kendt nogen bedre," har een sagt mig. Han var uden tvivl den betydeligste dær også. Sin hustrus hjerte vandt han ved sin sang: — Mads Hansens Sange (I. samling) af 1866 betog hende stærkt. Hun skrev et langt digt som tak til ham, hun ikke kendte, hvori hun siger:

Vær hilset af den jydske Pige!
Den Aand, som i din Harpe klinger,
den elsker hun. Min Sjæl, du stige
paa Aftenrødens Rosenvinger:
Og flyv til Odins grønne Vænge
der, hvor hin unge Svend har hjemme,
opløft til Skjaldens Pris din Stemme:
Hil dig, du Folkedigter længe!

Derefter fulgte en brevvexling mellem dem, og et aar derpaa: Mads Hansens besøg i hendes hjem (han var indbudt til fest i Aarhus, hun var fra True nær derved). De blev strax forlovet, og 8. juli 1869 holdt de bryllup. — Anton Nielsen skriver etsteds: „Da Mads Hansen var bleven gift og Familiefader, fik hans Tanker en mere praktisk Retning, medens hans lyriske Stemninger blev sjeldnere". Det vil være en misforstaaelse herefter at tro, hun drog ham nedad. Peder R. Møller, der nok havde bedre vilje til at see det gode, siger: „Hun blev ham en trofast Hustru, der skattede hans rigt begavede Aand og fulgte den paa dens Flugt mod det evige Lyshav." Een af deres gamle tjenestepiger har meddelt mig, at „hun var dygtig og huslig, ordnede hjemmet så hyggeligt, havde altid en pæn dug på bordet og anrettede maden pænt. Det var svært for hende, da han døde. Hendes væsen var ikke så gunstigt som Madses, så der var mange, der tog fejl af hende. Jeg tror, hun vilde det bedste."

I deres hjem kom ungdommen fra egnen gerne om aftnerne. Samværet gik med god samtale, sang og leg. Denne form for fornöjelse forplantede sig videre til foreningerne, höjskolens stuer og andre steder. Poul Bjerge fortæller morsomt bl. a. om en ordsprogsleg på höjskolen en aften: „Mads Hansens Hustru var Prinsesse fra Madagaskar, jeg var Hottentot og sloges med en anden Bulderbasse dernede fra Afrika af om Prinsessen." —

— Mads Hansen var bonde: „Aandens og Haandens Gjerning kan godt forenes". Også der mødte man det heelstøbte. For dem, der kom i det hjem som tyende eller for at lære mejeribrug (de havde til tider 5—6 elever på det lille fællesmejeri i gaarden), blev opholdet af stor betydning for hele livet. Han var fremskridtsmand, og så vidt jeg kan skönne, deelte han ikke skæbne med dem, der vel satte noget igang, men kun høstede tab og ofte undergang derved. Selvfølgelig fik han utak for de mange forsøg, der tiest virkede på hans omgivelser som en anklage og et ubehageligt krav. Hans fortjenester på landbrugets omraade anfører jeg efter Peder R. Møllers skrift: „Han fordoblede sin Kvægbesætning og gjorde sig Umage for at faa den saa god som mulig. Han fodrede kraftigt, men erhvervede sig Indsigt i, hvilke Fodringsstoffer det betalte sig bedst at bruge, og han førte nøjagtigt Regnskab over Udgift og Indtægt af Mejeriet, ja hver enkelt Ko. Hans Mejeriprodukter var af bedste Kvalitet og oftest fik han sit Smør betalt højere end det bedste Herregaardssmør, omtrent dobbelt saa højt som almindeligt Bondesmør. De mange Præmier, han vandt ved Smørudstillinger, vidne herom, og der blev ligeledes tilkjendt ham Præmie for fremadskridende Agerbrug. Han indførte Vexel-

drift med Roedyrkning istedetfor Brak, støttende sig til den stærke Gjødningskraft han bragte sin Jord i. „Sine Tjenestefolk gav han højere Løn, naar de vilde undvære „Snapsen“ og Kaffen . . .“ Han holdt strængt paa, „at arbejdet blev udført med raskhed og omhu“, men, fortæller hans gamle tjenestepige: „Var vi i marken, gik det med liv og sang, særlig når han var med. Når han mente, vi var trætte, tog han os med hen i skyggen og lo og snakkede skæmt med os.“ Han søgte at lære sine folk jævnhed i optræden, han satte tarvelig sund kost højt og var erklæret fjende af forfinelse i mad som i klæder og bohave, — måske ett af de omraader hvor hans hustru tænkte anderledes end han.

Sammen med hans foregangsarbejde i praktisk landbrug må nævnes hans to godt skrevne oplysningsbøger: Husmandsbogen (1873) og Gaardmandsbogen (1877, andet oplag 1878). Disse landbrugsbøger er netop skreven, som den slags bøger bör skrives. Mads Hansen nöjes ikke blot med at lære om fæhusenes indretning, mælkestue og ostekammer, redskaber til brug ved smör- og ostelavning, mælkens og flødens behandling, køernes og svinenes fodring, gødning, markens inddeling og drift, bogføring, træplantning, opdræt, roefrøavl, fiskeri, biavl, sirupskogning, husflid m. m.; dette udgör bøgernes anden afdeling, han indleder dem med ualmindelig gode stykker om bonden som borger og som menneske i landet, hvorunder han skriver om at være ret vendt, om folkelig dannelse (bl. a.: folkehøjskolen, modersmaalet, liv og kundskab), om aand og haand, arbejderspörgsmaalet, livet i hjemmet, fritidens benyttelse, selskabslivet, om at bruge penge osv. Det er skade, at vor bondebestands udenskoles oplærelse ikke er ført videre på denne gode maade, for

Mads Hansen har virkelig ret i, at det faglige slet ikke er nok, det andet er ligeså fornødent. Det vilde sikkert glæde ham at see et landbrugs-ungdomsblad følge i hans gode spor; måske kan vi voxe til den forstaaelse, at bondens aandsudvikling — derunder Mads Hansens — har levende vexelsammenhæng med den faglige.

— Mads Hansen døde i en ung Alder. — Den skade, han som 20-årig pådrog sig ved et fald en aften, han og nogen kammerater sprang buk, var begyndelsen til en brystsygdom, der tidligt gjorde ham svag og i 1866 brød ud som en blodstyrtning. I sine sidste aar kunde han ikke taale almindeligt arbejde, hvad der pinte ham. Alligevel kom hans død natten mellem 1. og 2. april 1880 som et uventet slag; først faa timer forinden, forstod han, at det blev døden. De sidste ord, der naaede hans øre, var troesbekendelsen og fadervor; så könt døde han.

Blandt de grundord, der går igen i Mads Hansens sange er: bonden, naturen, hjemstavnen, folkeaand, hjemliv, venskab, kristentro, haab og troskab, og i de fynske viser tillige: eenfold, jævnhed og naturlighed, mens oplevelser fra 64 og 48 kaster slagskygger og solbundter hen over hans digtning.

Hvad hans liv fortæller om, gælder også den: Liv og sang var ett for ham; en lavere vurdering er simpelthen forkeert.

Han vidste meget vel, at han ikke hørte til de store. Til pastorinde Møller fra Hindsholm skriver han: „Vær De kun ganske rolig; jeg skal ikke hovmode mig af alle de Lovtaler, der strømmer sammen om mig . . .“ Vor tid, der har lært at see frugtbart på det ægte, naturlige, varmhjertede og udholdende, vil kendetegne ham som en heelstøbt

mand, der var sin gerning og sine bedste tanker tro. Noget större kan ikke siges om denne syngende bondemand, men det er heller ikke for stort sagt.

Den, der lærer hans digtning nærmere at kende, vil mærke, hvor kærligheden til det, der kan sammenfattes i hjem, gerning, folkeliv og fædreland, har gjort ham klog på de kostbarheder. Vi har haft mange digtere, der har sunget med kraftigere stemme, med rigere billeder, med större ejendommelighed; men vi har ikke haft mange, der har sunget sandere, og hvis liv i så rigt maal var opfyldelsen af de krav, hans digtning stillede.

Når vi kender fynboen, vil vi forstaa, at den höjtstemte sang, Mads Hansen nu og da har sunget, ikke var påtaget pathos; vel var den måske ikke udtryk for en stedseværende følelse, men den dukkede frem öjebliksviis fra en dybere grund, når al blyhed var veget i den store stund. Jeg sætter ikke disse sange höjest, men forsvarer dem blot mod benævnelsen svulst. — Mads Hansen var ejendommeligst, når han sang i fynsk mundart. Det var heelt hans eget, og hvad hjem og egn havde givet ham, der var intet forbillede, som svækker glæden over ord og indhold. — —

Mads Hansens förste digte hører hans drengetid til, evnen er altså en naturbegavelse hos ham. Men den sang, der bar hans navn i toner ud over landet, opstod först efter en gennemgribende, tung oplevelse:

Da han var omkring 25 aar, blev han forlovet med en god, ung pige. De var meget lykkelige og deelte meget könt og godt med hinanden. Men glæden varede kun kort: hans kæreste blev pludselig syg, og det bar mod døden. I sin vånde gik han til præsten i Ollerup, J. S. Brandt, for at finde trøst. I den nødstid modnedes i ham forstaaelsen af aand og evig-

hed som den egentlige og störste virkelighed. Livets alvor rykkede ham så nær ind på livet, at det fik en heelt ny retning. Efter det brød han af med det vanlige omgangssjov og kastede sig ind i arbejdet for „at fremme livets og lysets og sandhedens sag". Denne tunge sorg gav ham ædlere sangbund, og grebene på hans strenge fik större fylde og dybde. —

Det förste digt, der blev offentliggjort, var sangen Til „Hundstrup-Vesterskjerninge Sangforening" paa Rejsen til Flensborg i Anledning af Løve-Gravmælets Afsløring den 25de Juli 1862. Den blev på opfordring trykt efter færden i Fyens Stiftstidende og vandrede dær fra videre til andre blade. I 1866 kom så Sange af Mads Hansen, Ungkarl (en betegnelse, forlæggeren foreslog for salgets skyld!). De naaede 5. oplag i 1869. 1870 udsendtes Sange af Mads Hansen, anden Samling, anden udgave kom 1877, og den sidste digtsamling: Markblomster, nye Digte af Mads Hansen i 1873; deri findes et langt „eventyrdigt": Snehvide, „der ikke er lykket" (Ploug). Foruden dette udsendte han sammen med Anton Nielsen i 70erne en række aargange af Den nye Almanak og i samme fællesskab en slags nytårsgave: Hovro til en Vinteraften, 1870. Et par aar udsendte han tidsskriftet Hermod. En række skuespil, der opførtes som dilettantkomedie i Vesterskjerninge-Hundstrup Sangforening, blev aldrig trykt. „De var meget dydige og moralske, men tillige noget kjedelige; de revsede de Udyder, som var mest fremherskende i Omegnen, og var nok ikke fri for at føre bekjendte Personligheder frem paa Scenen", mener Anton Nielsen; andre har et velvilligere syn på dem. Det bedste hed Enken; dets opførelse blev seet af en provinsteaterdirektør og omtalt viden om — også i udlandets blade —

„som en maalestok for danske bønders kultur.“ Foruden dette skrev han artikler til tidsskrifter bl. a. til Husvennen og Dansk Folketidende. —

Mads Hansen forsömte aldrig sin bondegerning for at digte; reent bogstaveligt sang han bag ploven og på høstageren. Anton Nielsen gengiver en selvoplevelse herom: „En dag jeg kom ned til ham, stod han paa Loen og tarsk. Da blev jeg vaer, at der var skrevet noget paa en Stolpe. „Hvad er det, her staar?“ spurgte jeg. — „Aa, det er et lille Digt, jeg er begyndt paa“, svarede han. — „Men hvorfor gaar du ikke ind og skriver det op?“ — „Det kan jeg ikke, men naar jeg staar her ene, saa kommer der en Linie engang imellem. Dette her staar, har jeg tærsket paa i flere Dage.“ Han digtede meget langsomt og gav sig heller ikke tilfreds, før han havde opnaaet den største Fuldkommenhed og Velklang, som det var ham muligt at opnaa.“

Tit forstod hans egn slet ikke, hvad han vilde. Et vers af en smædesang mod ham kendetegner ganske godt den mangel på forstaaelse, han mødte; en skolelærer fra Øster Skerninge skal være forfatteren:

Har I nu hørt den fugl, som kaldes stær,
en grulig avancér, på Fyn han digter er;
han digter vers om gamle Danmarks land,
han siger, at vi bli'r til kæmper alle mand;
Vi vågne skal af støvet
og kæmpe ufortøvet.
Men dingelingeling den sjov,
den bli'r nok altfor grov.

Mads Hansen tog den slags roligt; i brevet til fru Møller fortsætter han: „Jeg har saa tidt taalt Haan og

M. H. kaldtes efter gaardnavnet i de unge aar Mads Sterre.

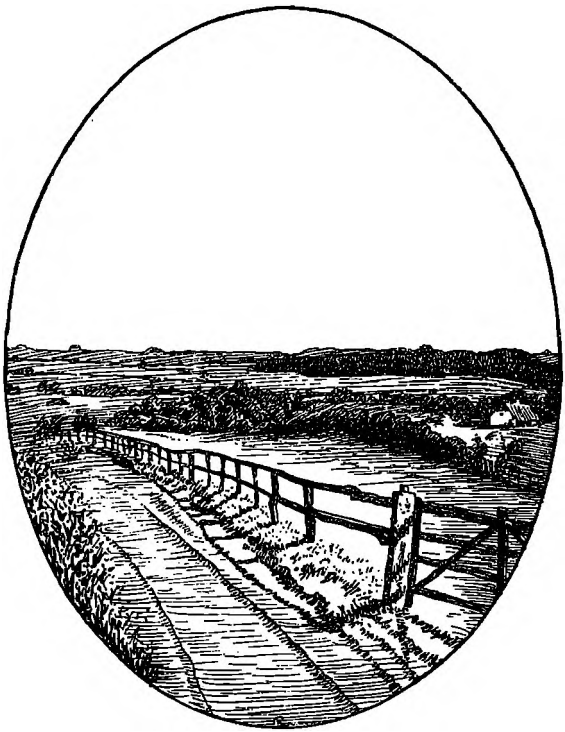
bidende Spot, og det maa jeg endnu saa ofte; men jeg kan ligesaa godt taale at blive rost og hæderlig omtalt, for jeg skal sige Dem — jeg lader det hele gaa ind ad det ene Øre og ud af det andet, for det har aldrig været mit Maal at vinde et Navn". — — Vi mennesker giver jo livet udtryk i det arbejde, der er vor gerning; og sådan staar Mads Hansens digte sammen med hans andet virke i folket og hjemme på Sterregaard som udtryk for et liv, der ikke var deelt, men hvor aand og haand kunde godt sammen, det var nok også dærfor, det lykkedes så rigt, bragte ham så megen tak fra jævne, trofaste venner; et vers af en sådan tak skal staa her:

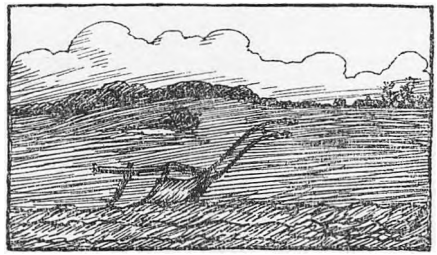
En vårsanger var han som lærken den grå,
bebuder for liv, der i dvale lå,
for en kraft, som lå skjult derinde hos folket,
som bøndernes skjald har i sang han det tolket.

(Anders Jessen, Mynderup).

PÅ MINE BESØG hos Mads Hansens venner har jeg lært, at de baand fra hine rige dage, der knyttede dem sammen, kun bristede i døden. Trofasthed mod alt, hvad han fik kært, var nok hans skönneste egenskab som hans styrke, og dette gav han venneskaren som dens oplevelse og eje. Mine samtaler med dem gav mig lyst og trang til at bringe min samtid i ny forbindelse med hans folkegerning, og jeg tror, at også vi kan beriges af hans menneskekærlighed og -varme, hans stærke forhaabning og lyse tro, det, der gav liv og vækst til vennerne og ham selv en fortjent plads i vort folks mindebog.

EJNAR SKOVRUP

Til Bonden

O hør, du Bonde, kjær Broder min,
og véd du hvad!
Mig tykkes, du er dog saa tung i Sind
og sjelden glad;
du har jo nok af de Goder, der skattes
mest iblandt Folk, men jeg véd, hvad du fattes,
fordi du skal raade de Runer.

Luk op dit Øje, og se dig om
med frejdigt Blik,
at klart du kan vide, hvor langt du kom
den Tid, der gik!
Se over Krav, der er lige med Trælles,
over dit eget og ud til det fælles,
fordi du skal raade de Runer.

Luk op dit Øre for Tonens Klang
og Ordets Magt!
Den Vej er den lige og rette Gang
til Hjertet lagt.
Lyt til de Draper, der klinge fra Voven,
Højen paa Heden og Stenen i Skoven,
fordi du skal raade de Runer.

Luk op dit Hjerte for Aandens Liv,
for Kjærlighed!
Den trykker din Byrde, som vissent Siv,
til Jorden ned,
løfter din Tanke, som Fugl over Dale,
løser din Tunge og fører din Tale,
fordi du skal raade de Runer.

O hør, min kjær Broder, jeg siger dig,
saa godt jeg kan:
det baader os ikke at gaa den Vej,
vi plejer van;
Stævnet er sat, hvor vi alle skal mødes,
eller vor Friheds Velsignelse ødes,
og du, du skal raade de Runer.

Bondens Sang

Jeg er en simpel Bondemand
Og jevn og ligefrem,
Dog elsker jeg min ringe Stand,
Thi i mit lille Hjem
Der voxe Blomster milde
Med Farve og med Duft,
Min er den klare Kilde
Og min den friske Luft.

Jeg fødtes op ved Fuglesang,
Af den jeg lærte Lidt;
Jeg synger, naar jeg føler Trang
At flyve let og frit,
Jeg synger bagved Ploven
Og under Leers Klang,
Og Bakkerne og Skoven
Gi'er Gjenlyd af min Sang.

Og naar jeg er af Arbejd træt,
Og Dagen er forbi,
Min Aand er frisk, mit Sind er let,
Og jeg er glad og fri;
Og jeg vil ikke bytte
Med nogen Mand paa Jord,
Og jeg vil aldrig flytte
Fra denne Plet i Nord.

Og hviler jeg en føje Stund
Og tager Pen og Bog,
Da kæmper jeg paa Aandens Grund
For Fædreland og Sprog;
Men gjælder det at stride
For Frihed, Liv og Fred,
Jeg lægger Alt tilside
Og gaar i Kampen med.

Danmarks Høst

Der var en Tid, da Bonden gik
Og roded i sin Ager,
Og altid han den Slutning fik:
Den er for sur og mager;
Og naar saa Høstens Time kom,
Og Hø og Sæd var bjerget,
Da var den halve Lade tom,
Og Høsten neppe mærket.

Der var en Tid, da Bonden gik
I Lænker og i Trældom,
Og derfor var hans Færd og Skik
Saa tvungen og saa sælsom;
Men nu er Fængselsdøren sprængt
— Dog ej af Staal og Bue —
Og Frihedssolens Straale trængt
Helt ind i Bondens Stue.

Der var en Tid, da Bonden sang,
Saa det var Ynk at høre,
Fordi han gik i Baand og Tvang
Med stoppet Mund og Øre;
Men dengang Fængselsdøren sprang,
Og Fuglen slap af Buret,
Da rejste Bonden sig og sang
Med Kraft i Folkekoret.

Og Laden staar ej længer tom,
— Et Hæs staar ved dens Døre —

Og Laden selv er bygget om
Og bleven meget større;
Men Danmarks allerbedste Høst,
Den er endnu ivente,
I Folkeliv og Folkerøst
Vi Vaarens Luftning kjende.

Og unge Helte voxe op
I Frihedstræets Skygge,
Og i dets friske, grønne Top
Sangfugleskarer bygge,
Og Sæden, der fornys er lagt
Og spirer frem af Mulde,
Vil engang staa med Høstens Pragt
Og bære Kjærner fulde.

Til den danske Bonde

Du danske Bondemand! Du fik
den største, bedste Frihedsgave;
thi det var Dig, der fordum gik
med Trældomsaag og var en Slave.
Da sjette Fredrik Lænken brød,
da laa Du næsten stiv og død,
og i dit Hus var Trang og Nød,
og i dit Hjerte tomt og øde.

Saa fik Du Lidt til Husbehov:
en Mark, som selv Du maatte dyrke,
en bedre Hest, en anden Plov
og i din Haand lidt mere Styrke.
Men dengang Fredrik, Folkets Ven,
Dig kaldte til sin Throne hen
og gav Dig Frimands Ret igjen,
da brast den sidste Lænke sønder.

Saa fik Du Dig en Bog, en Pen
og Blade, og hvad mer kan være;
nu er Du ogsaa nærmest den,
der skal vor unge Frihed bære.
Du stred og kæmped som en Mand
for Arne og for Fædreland;
kan Du nu ogsaa holde Stand
paa Aandens Mark, i Aandens Kampe?

Du skal ej grave Dig i Muld
og lukke Øje, Mund og Øre,
ej altid søge efter Guld
og aldrig Livets Røster høre;
men kast ej heller Spaden hen,
og byt ej Ploven om med Pen,
og tro ej, at Du selv er den,
der uden Hjælp kan Landet styre.

Men Du skal gaa din jævne Gang
imellem dine Bøgeskove,

og synge af dit Hjertes Trang
i Kor med Fugl og vilden Vove.
Og næst din Gud Du elske skal
dit Land, dets Bakke, Skov og Dal.
dets Kæmpehøje uden Tal,
vort Æt, vort Modersmaal, vor Fane.

Og hvis din Plads Du hævde vil
i Folkets Rækker og paa Tinge,
da maa din Aand Du lære til,
at den sig fri og let kan svinge;
da styrkes mer din stærke Arm,
da bliver Flammen mere varm
i dine Øjne og din Barm,
da skal Du vorde Danmarks Hæder.

Den frie Haand

Skær mig en Fløjte, læg Strengen til rette
paa Harpen!
Dan mig det smidige Jern til et Spyd, til en
Klinge!
Rist mig en Rune paa Stangen, der bærer
mit Flag!
Løft Dig, Du fribaarne Haand, og ryst Støv-
laget af Dig!

Det er ej Daad, kun at rode i Sølvdynger mugne,
eller at bøje Livsnydelsens bugnende Gren.

Drag mig en Fure paa Marken, hvor Sæden kan trives,
Rugen og Byggen gro op ved den blomstrende Kløver!
Plant mig en Rose i Haven, om Engen en Hæk!
Det er ej Daad kun, at føle de livsvarme Pulse,
eller at tage et Bad i Blødladenhedsbækken; —
Livet er mere end Leg, det er Alvor og Kamp.

Det er kun Trælle, der træge til Arbejdet gange;
fribaaren Haand tager fat paa sin Gjerning og føler,
Arbejdet er en Velsignelse, givet af Gud.
Kan Du det gribe med Lyst, svinge Plejlen og Leen
let, som i Dandsen den væne, lyshaarede Pige,
kun for at tjene Din Gud og Dit Fædreneland, —

Saa maa Du hvile Dig her hos den dejligste Kvinde,

Danmark, den unge, den stolte, den herlige
Skjoldmø,
under den blussende Kind, i den bølgende
Lok;
saa maa Du gribe den Griffel, som Saga Dig
rækker,
riste en Drapa for Frihed, for Adel, for
Ære —
vinke med Palmegren hisset for Livskongens
Stol.

Høsten

Lad Andre kun prise den larmende By
og Livet i snever Stue,
som Fugle vi flokkes i Løvhækkens Ly
og brede vor Dug paa en Tue.
Vor Sal er prægtig og lys og stor,
med Tæpper af spraglet Blomsterflor,
og hele den fri Natur er vor;
jeg tror, her er bedst at være.

Man siger forvist, at der findes dem,
der ej har Andet at gjøre
end sidde og gabe, naar Heden er slem,
og spise og sove og kjøre;

for os er Tiden kun alt for kort,
vi har ej Stunder at sove den bort;
til Løn er Alt, hvad her findes, vort,
Tilfredshed, Frihed og Lykke.

Vi misunde ikke den fornemme Mand
sit Liv med de finere Sæder,
men holde mest af vor simple Stand
og vore landlige Glæder.
I Ansigtets Sved bliver Kinden rød,
naar Armen er træt, bliver Puden blød,
og Sundhedsvand flyder i Dalens Skød
af Kilden den klare og rene.

Der er vist Mange, der tro for sandt,
vort Liv er fattigt og øde,
og at vi er Trælle, der aldrig fandt
et Guldkorn af Livets Grøde;
men her er vort Ly bag Lunden grøn,
og fri og frels er hver Bondesøn,
og Poesien blomstrer i Løn,
mellem de Roser vilde.

Opvaavni

Fo' ajle di smaa Blomster, dæ' dov æ' te' iaar,
aa Fovle, de æ' ette te' aa se'e,
saa fin aa frisk aa faver som Bø'eskovi staar,
dæ' te hàr*) je' ajler før set Le'e;
aa hvo' je ve'er Ø'et hen, je ser saa sære Tej,
de løvter saa fo'u'erle' here'e i mit Sej.
Je' mærker iaar
i Danmark æ' de Vaar —
de løvter saa fo'u'erle' here'e i mit Sej;
Naturen æ' fo'a're, e'er je' ha' vaarren blej.

O Mo'eni da flø'er di Fovle u' me' Saj.
som om di fo' Nattero vil' takke,
aa gaar je' ner ve Bækki en Avtenstun' igaj,
da æ' de' som Bøllerne ku' snakke,
saa hvisker de' saa sælsom' i Ellekrattets Løv,
hver lille Blomst hun nikker mildt aa se'er
te mej »tøv«.

*) Der er i den fyenske Udtale Noget der lyder imellem a og aa. Det manglende Skrifttegn er erstattet ved Mærket ' over a.

Je mærker iaar,
i Danmark æ' de' Vaar —
hver lille Blomst hun nikker mildt aa se'er
te mej »tøv«;
Naturen æ' fo'a're, e'er je' ha' vaarren døv.

Aa Folkets Lyv æ' heller knap som de' plejer
von,
de sky'er Blomst i mannen simpel Hytte,
aa vil I barre vente inaa et lille Ko'n,
saa blyver Bo'i Là'ets bedste Støtte.
Di gamle Folkeviser, dæ' ha' lydt ve' Kamp
aa Lej,
de' æ' som Fovletoner je' ka' høre paa mi' Vej.
Je mærker iaar,
i Danmark æ' de Vaar —
de' æ' som Fovletoner je' ka' høre paa mi' Vej;
de Hele æ' fo'a're e'er aa a' de' æ' mej.

Folkesnak

BAS:

Naa ska' je' bare faa'tælle Jer nove!

ANDRE STEMMER:

Naa?

BAS:

Naa æ' Bo'ma'i blyve faa'love!

ANDRE STEMMER:

Saa—aa, nej se!
Naa æ' hun grov,
saa faar ha' sej dov
en Kune nov!

BAS:

Ka'ske!

ANDRE STEMMER:

Aa hør, la' vos gæ'te
aa se, vi ka' træffe den ræ'te:
De' æ' Lavs Mølleskovs Mine?

BAS:

Nej!

ANDRE STEMMER:

De' æ' Jens Avselsens Tine?

BAS:

Nej!

ANDRE STEMMER:

De' æ' Pæ' Jørrens Lavrine?

BAS:

Nej!

ANDRE STEMMER:

Saa æ' de Knu's Nikkeline?

BAS:

Nej! Vist æ' de' ej!

ANDRE STEMMER:

Jov! — Saa—aa!
Saa æ' de' Bøkkerens Ka'en?

BAS:

Nej, de' æ' Guldbækkens Ma'en!

ANDRE STEMMER:

Nej vel! — Jov vel!
Hahahaha!
Naa æ' hun grov!
Hahahaha!
De' æ' da Sjov!

Di Helle

Pæ' Pæ'sens Pæ'er æ' blyve helle
de' saa je' rejde fo'le'en Dav,
saasnar' di barre tov te' aa spille,
saa gik ha' bort fraa vort Gil'eslav;
fo' Satens Konster æ' i Musikken,
aa ajle vi, som dæ' bløv aa fik en
Masokka, aa hva' dæ' naa æ' Skikken,
æ' Helve vis, de æ' Pæ'es Tro.

Di kjønne Bø'er, som Folk hà' dejde,
de' kajler ha' fo' en dævels Løgn,

forresten saa ka' ha' gje'ne sejde
aa læsse Prækener hele Døgn;
ha' gaar aa grubler aa tier stille
som Ej, dæ' bær paa en tosse Grille,
æ' de' aa vær', hva' di kajler helle,
saa tror je' ette je' ka' væ' me'.

Aa Kresten Nelsen ha' æ' a' disse
smaa Grundtvianere, tror je' nok,
aa di æ' saadden saa fà'le hisse
aa rap paa Tø'et, dej meste Flok;
di vette*) læsse, men barre snakke,
aa ette skryve, men kun slaa Klakke,
aa Føllen æ', a' di tæ'er te' takke
me' de', som æ' kun dej rene Vaas.

Aa e'es se'er di som di Helle:
rør ette de', aa rør ette de',
I maatte**) sjø'e aa ette spille,
næ' dæ' æ' Konst e'er Lærdom ve!
Aa saa fo'dømmer di ajle Klove,
aa sel' di ette vil lære Nove;
di Folk di gjør mej 'et ajlt fo' brove,
fo' de' di faar kun de' Halle me'.

Jens Jakobs æ' Grundtvianer osse,
men de' æ' helt a' et à'it Slavs,
di skaar dem ette saa gjemmel-tosse,
men æ' som A're æ' naa te'davs;

*) vil ikke. **) maa ikke.

vel æ' di helli te'gavns dæ' u'e,
men ajler hæ'er di me' der Snu'e,
aa ikke heller di æ' som Stu'e,
men rejde pæne aa nette Folk.

Di æ' naa ette saa fà'le klove,
dov ve' di nok a' di fejl saa møj,
aa di vil høre aa lære Nove
aa lejer gje'ne i ærbar Spøj,
aa di ka' sjø'e, aa di ka' spille,
aa ajle Slavs ka' di godt bestille;
ka' vi væ' Me'esker aa dov væ' helle,
saa tror je' nok, a' je' ka' væ' me'.

Di Kjærlighed

Di Kjærlighed er mej mere værd
end Rigdoms Magt og den største Æres,
han spreder saadan et yndit Skjær
hen over alt hvor je færes.

Hva vaar mit Hus, og hva vaar min Jor
og Blomsterskaren i Agerrene,
og hva vaar Lysthavens Rosenflor,
ifajl je gik her alene?

Og hvor vild Vintri mej lanjsomt gaa,
og hvor blev Vaaren og Somri korte,
og Solskinsdavi, hvor blev han graa,
ifajl du bare vaar borte?

Di Kjærlighed og mi ejen med
er bedst paa Jorden a ajle Dele;
ja sel i Himli er Kjærlighed
jo de, der kroner det Hele.

Di Gamles Klave

Næ Verden igaj blyver kjøbenhavns,
aa l'en ka' brygge aa bave,
aa l'en ka' kove i Grø' tegavns
ense'e hegle aa skave,
hvo' ska' vi faa de',
vi hàr, læmpe te,
a' næ' vi ska' sli'e, vi ka' leve dæ' ve',
aa, hvo' ska' vi faa
vos Klæ'erne fraa
aa Koner aa Pejer — de' ka' jette*) fo'staa.

Dæ' æ' iblaj Kà'lene snàr' kun faa,
dæ' kjæ'er aa lægge en Hejle,

*) jeg ikke.

aa daa'le nok ka' di høste aa slaa,
lajt mejre drøvte aa sejle,
men Kaffe aa Ma'
aa Løn ve' di ha',
saa a' di ka' klæ'e dem, je' ve' ikke hva';
hvis saa'it*) ka' gaa,
hvo' ska' vi saa faa
di Kà'le vi brøver — de' ka' jette fo'staa.

Aa næsten di halle a' Pejerne gaar
me' Gujl', di i Ørerne stikker,
aa Bjejler i Nakke aa Blomster i Haar,
a' dem, som di gjør i Butikker,
aa somme hà' Slæv
paa Kjoli te Hæv,
dej Retni' de' tæ'er æ' fo'skrækkele' skæv;
aa hvo' ska' vi faa
di U'givter fraa
som de fører me' sej — de' ka' jette fo'staa.

Fo'hen da sto' Kà'lene, næ di ha' Tej
aa læmpe ve' Ryver aa Grøve,
naa ser di kun etter a' blyve gi' frej,
aa saa maa de Re'skavet kjøve;
Poma'e di gaar
aa smør i der' Haar
aa raver der' Nakke, næ' vi Helledav naar.

*) saadant.

Hvo'dan de' ska' gaa,
ifajl di ska' faa
i Flok aa fo'sørre, de' ka' jette fo'staa.

Me' Maalet hver Bo'e hà' lær' a' sin Mor
je' frøjter a' Ej'i*) de lakker,
hør barre di Øj're,**) hver a'it Or'
di se'er som Kjøvstefolk snakker;
æ' vi kun te'gavns,
hvad vi æ' te'navns,
æ Sprovet, vi har, lessaa godt som Kjøvenhavns;
hvo' Folk saa vil gaa
aa passe aa faa
der' Tale saa fornem, de' ka' jette fo'staa.

Aa Ajltej skal værre saa fint aa saa flot,
aa Folk di ska' ne'e aa skrave,
dej jævne Màj' klæ'er de' slet ette godt,
se de' æ jo hele min Klave;
aa de' æ' min Tro,
je' haajler imo'
paa hverrien Bitte, dæ' æ' gammel aa go',
hvis Là'et ska' staa
aa Saverne gaa
maa Bo'i væ' Bo'e, de ka' je' da fo'staa.

*) Enden. **) Yngre.

Di Gamles Snak

Di, som dæ' hugger Profeter u',
de' æ' dov nonne rejde Narre,
je' ga' nok vi'e om saaddan i Klu'
som ej a' dem ka' gjør en Harre;
kje'er Du dej rø'e Svej,
ha' ka' snitte Spræjlemæj
aa Fovle, ha' æ' le'e saadden Ej' a' samme Spæj.

Di, som dæ' dejder Historier aa de',
di sku' gjøs te' Nar, hvis de' ku' lykkes,
maa'te je' raa'e saa sku' de' væ' me'
dæ' oppe, hvo' di graa Aviser trykkes.
Hille sikken Sjov, ja saa
vi'ste vi jo hva' di vaa,
fo' dejde Løgn aa snakke Jàs ka' gamle Anne aa.

Di, som dæ' blæs i Klarnet aa i Ho'n
aa som gaar fraa Bøj te' Bøj aa spiller,
rejner je' et' faa de re'este Ko'n,
Høns'ne kys' di, Hu'ene di driller;
dæ'som vi saa rejde a',
mon saa nonne a' dem ha'
i Hæl i derre Hoser aa en Skjorte paa der' Ra'.

Di, som dæ' màler Gramàser aa Tøj
paa Læ'erd, di æ' heller et' saa vove,
Tejen di spejler aa tjener et' ræ' møj,
aa Læ'erdet æ' ette mer te Nove;
saanne Svenne, ve' Du hva',
di sku ø'res*), saadden a'
di dov igaj ku' blyve rejde tej'e te der' Ma'.**)

De' aa ka' dyrke aa dryve i Gaar,
de' æ' de' je' kajler fo' de' Be'ste;
di', dæ' ka' slavte, aa di, dæ fo'staar
aa hajle aa prave me' Heste,
de' æ' Knobbene — de vaa
vær' aa' gaa i de'es Traa —
aa hva' saa ajle A're æ', de ve' Du jo nok saa.

Di Skrappe

(Fyensk Mundart)

Naa ska ajltej gjøs i Pæ'e,
aa de vurrer ette læ'e,
fø hver Træ ska væ te Bræ'e,
hvo i Màj vil kajles skrap;

*) øjres: vaagnes **) faa Appetit.

Plàjtehegn aa Haver di ska ryddes væk,
mellem Màrkene ska sættes dø'e Ræk,
Smaaskovene omkrej faar aa et Smæk —
di store gaar vel me.

Aa hvo Kjæmper satte Hø'e
vil di skrappe saa aa plø'e,
fo den Fyl, der æ, ka drø'e,
hvem der har en bitte Mà,
aa de hele de ska jævnes u aa vær
bart aa fladt aa le'e baade hist aa her,
éj ska væ lessem à're i sin Fær,
e'er ha ska væ Nar.

Je fo'avter ette Pæ'e,
fo je ve hva di ka æ'e,
aa je sel ku gjæne træ'e
te aa ha i lejle Klat;
men a di ska være èt aa ajlt, som de
sker hos somme skrappe Folk omkrej hervè,
saa derre Bøn ska gjøs i Pæ'e me,
de æ dov lovli gajlt.

Aa je mén, de æ fo mø'e
fo de hele Folk aa dø'e,
næ vi ser di gamle Hø'e
runnenom ska ryves væk;

Mà: Eng. æ'e = ende, udrette.

mon dæ ette dov inaa væ nonne te,
dæ vil være me aa gi i lidt fo' de,
Folk ska læ gamle Me'er væ i Fre;
de vaa dov à'it Søj.

Aa hvo Joren blyver naven
aa foskrækkele bargnaven,
næ hver Træ ska væk untaven
di, der staar i Grus aa Sten;
hvo ska saa di manne stakkels Fovle bo?
hvo ska saa di kjønne vejle Blomster gro?
Hør vé I hva, de æ en tovle Tro:
»Pæ'e ka klare ajlt.«

Vi ska passe, hva vi æ'er,
aa vor Jor ska vi gjø bæ'er,
fo te Fø'e aa te Klæ'er
ska vi ha, hva vi ska ha;
dej som saa te'le'e æ i sikker Màj,
dæ gjø à're godt aa gjæne rækker Hàj
te hva, der pryer Folk aa Fø'elàj,
ham kajler je fo skrap.

ej: èn. Me'er: Minder. à'it Søj: Synd andet.

Mi' Fàer vaa' i Bo'emàj

Mi' Fàer vaa' i Bo'emàj,
Min Mo'er hun vaa' lesaadanne,
Men je' vil haajl' mej te' min Stàj
Aa ette kro mej som saa Manne;
Dej fat'ste Màj heri vort Sovn
— Hans Navn behøv'r je' et' aa nævne —
Ha' kjører strunk i Vejnervovn,
Je' kom'r saa smaat ijævne.

Pæ' Pæ'sen ha' æ' fornem, ha',
Ha' klæ'er sej i Klæ'es Klæ'er,
Men i mi' Vaajlemskjo'el ka'
Je' komme lissaa làvt som Pæ'er;
Mi' Bovpæl hàr je' u'betajl,
Aa fejre Tøvsi' haar je' u'e,
Aa ha' hàr ette àjnd i Jajl*)
Aa saa di fejne Klu'e.

Jens Greue æ' i ussel Pjajlt,
Ha' haajler alti' fejre Kàle,
Aa dov æ' ha' tebav' i Ajlt
Aa passer et' si' Kram saa fà'le;
Men je hàr slidt, de' hàr je' saa,
Dejgav je' ku', nu ka' je' ette,
Aa de' ska' menne Kà'le aa,
Fo' ejs saa gaar de' slet'te.**)

*) andet end Gjæld. **) slet ikke.

Dæ' æ' vist I'en, dæ kjæ'er et Bæst
Saa godt som je' i vor Bøjæ'e,
Aa de' æ aa dem ajlri Flest,
Dæ' et fo'staar aa brøve Pæ'e;
Men hva' je hàr, de hàr je' tjejnt
Aa skravet sammen hver en Bitte,
Fo' Gaar' aa Grun' saa justemejt
Æ sjàjlen saad'n aa hitte.

En fynsk Vise om i jysk Dragon

Ve jyske Dragoner Niels Borup han sto,
og det var i Ka'l, der ha Krævter og Mo;
ajler bløjne han, om Livet vaar nok saa højt i Vove,
saa'nne Ka'le ska vi ha, ska det blyv te nove.

Se naa ska je fortælle, hvodan det gik te
ej Ganj, da han rejte for Alvor vaar me:
det vaar Davi etter Paaskedavslavet, da vore
trak det korteste Straa, aa det gik som det gjore.

I Bilskov ved Sankelmark der laa han i Kaater,
og der vaar naa ette saa møj manne fler,

da kom Tyskerne og tov dem, før vel di viste a'et —
det vaa ette som Niels Borup ha tæjnt, a di sku ha'et.

Men hva han faar aa gjøre, han bryster si Hest
og hug, saa di røj baad' i Øst aa i Vest;
somme ga ham et Kavt, aa somme sejte ham en Kule,
men han slap, og han nø'ikke den mijnste bitte Smule.

Se det ka vi kajle i rejte jysk Dragon:
han hug sej igjemmel en hel Eskadron,
turde vove Lyv og Lemmer for Frihed og for Ære;
de er de, som vi sel og vore Sønner sku lære.

Hans Mo og hans tappre Fær er vær aa hovse paa,
hver Ganj, naar vi tykkes, a vi er for faa —
saa'nne Ka'le ska vi ha, ska vi hytte vor Trø'e;
saa for Resten maa Vorherre, som han best vil'et fø'e.

nø'ikke ɔ: skadede ikke.

Fyen

Perle paa Havets
Glindsende Vove,
Vaarfriske, grønne
Aakandeblad!
Som en Naturaand
Prægtig du stiger
Op af det friske,
Kjølige Bad.

Vaarsolen daler
Ned i dit Bæger
Gjemmende gamle
Kræfter i sig;
Guldfiske lege
Under dit Dække;
Sangfugle bygge
Rede paa Dig.

Mellem de danske,
Frodige Lande,
Midt i den friske,
Gyngende Sø,
Straaler Du som en
Perle paa Voven,
Svømmer Du, Odins
Dejlige Ø!

En Have

(Børnevise)

Jeg veed, hvor der findes en Have saa skjøn,
hvor Søen er blaa, og hvor Skoven er grøn,
hvor Fuglene bygge i Løvhækkens Ly
og flyve hver Morgen med Sang over Sky.

Og midt i den friske og gyngende Sø
der dukker af Dybet den dejligste Ø;
og Søen af prægtige Skibe er fuld
og Øen af Frugt og af Blomster og — Guld.

Der risler en Kilde, der rinder en Aa,
og Højene ere saa runde og smaa,
og Engen er blød, saa det ret er en Lyst
at tumle sig der og faa lettet sit Bryst.

Der dandse Smaapiger med Blomster i Hat
— en rød og en hvid har paa Brystet de sat —
og Drengene lege med Harpe og Sværd
og synge saa glade om Dannemænds Færd.

Jeg tror det forvist, at der ej er en Plet
paa Jorden, hvor Alt er saa blødt og saa net,
som Haven, hvor Øen i Søen er lagt;
kom, saa skal jeg vise Dig hele dens Pragt!

Se ud over Dal, over Mark, over Sund,
saa ser Du en Have med Løvsal i Lund,
med Blomster i Enge og Sølvspejl i Vand,
og Haven er Danmark vort Fædreneland.

Danmark

Jeg elsker Danmarks Bøgelunde
og Dalen, hvor min Vugge stod,
den Jord, hvor mine Fædre blunde
og Kornet bølger for min Fod;
jeg elsker disse runde Høje
om Engen, ret en Blomsterskaal,
den Sø saa blaa som Pigens Øje,
det Hav saa blankt som Heltens Staal.

Dog var min Kjærlighed ej Andet
end Lyst til Danmarks Dejlighed,
og saa' jeg kun i Fædrelandet
en Ager og et Blomsterbed.
fandt jeg i intet andet Rige
det skjønt, som her ved Hjemmets Strand,
jeg turde dog ej rigtig sige,
jeg elsker mine Fædres Land.

Men Folket i de danske Dale,
dets Friheds lyse Morgenskær,
dets Aand og Liv, dets Skik og Tale
og alt dets Eget har jeg kjær;

jeg deler Folkets Sorg og Glæde
og Nordens Tanke høj og sand,
og derfor tør jeg dristig kvæde:
jeg elsker mine Fædres Land.

Den femte Juni

Saalænge Danmark har en Bøg i Skoven,
Og Fuglesangen klinger sødt foroven,
Saalænge Bølgen rinder,
Og Vaarens Lillier gro,
Og ædle danske Kvinder
I Danmarks Dale bo,
Denne Dag glemmes ingensinde,
Skovens Fugl, Markens blaa Kjærminde
Fejrer den.

Da blev det Foraar her i Bøgelunden,
Kornlærken kviddred fro i Morgenstunden,
Og Fugl fra høje Sale
Forlod det trange Bur
Og sang i dybe Dale
Og i den fri Natur;
Sang der blev i de danske Lunde,
Fuglesang mellem Sø og Sunde,
Fuglesang.

Og hvor kun Drivhusplanter var at skue,
Smaa friske Blomster spired frem paa Tue,
Det var de danske Kvinder
Af Skjoldmøstammen bold,
Det var de gamle Minder
Fra Nordens Hedenold:
Duft der blev i den danske Have,
Blomsterduft over Kæmpegrave,
Blomsterduft.

Skal Fuglen tie, og skal Blomsten visne,
Og Kuldegys igjennem Danmark isne?
Jeg ved forvist, der kommer
Igjen en dejlig Vaar,
En frisk og fager Sommer,
Et godt, velsignet Aar;
Denne Dag glemmes ingensinde,
Skovens Fugl, Markens blaa Kjærminde
Fejrer den.

Vort Haab

Vi har et Haab, der ej er bygt
paa høje Tal og store Løgne;
paa Sandheds Grund, den simple, nøgne,
det hviler levende og trygt;

det fødtes under Nederlaget,
det viedes i Vaabenbraget,
det næredes af Danmarks Nød.

Vi sætte ej vor Tillid til
Kanoner eller Bajonetter,
ej heller hvad vi selv udretter,
og hvad de store Magter vil;
men Et vi ved, der ej kan kues,
om end vi haardt og længe trues,
og det er Folkets Odelsret.

Hvem skifted Jordens Lande ud?
Har det ej Noget at betyde?
Mon Voldsmænd kan ustraffet bryde
de Grændser, der er sat af Gud?
Er Sprogets Klang og Aandens Mærke
ej Grænsepæle vel saa stærke,
som dem af Stene og af Træ?

Jovist — vort Haab er fast og trygt:
lad Tider komme, Tider svinde,
vi slippe det ej nogensinde,
fordi det er paa Sandhed bygt.
Og Haabet er, at Danmarks Lande
til Tungemaalets Skjel skal stande
som Grændse for et enigt Nord.

Til Sønderjyderne

Ser I endnu den natlige Færd
af Aander paa Mark og Hede?
Hører I Lyd af klirrende Sværd
ved Dannevirke der nede?

Aabner endnu sig Gravens Skjød
for dem, der paa Valen døde?
Ser I de Svende i Trøje rød
gaa frem, for Fjenden at møde?

Ser I de Svende i Trøje rød
og ham paa Hesten den hvide?
Fylkes de end, hvor Blodet flød,
og frem mod Fjenderne ride?

Vi har Syner ved højlys Dag,
og Varsler vi mærkede længe;
Aander staa op og gaa i Lag
med Nordens voksende Drenge.

Nordens Kæmpeaand gaar igjen
hos os saa vel som hos eder;
ser I noget, da er det den,
der færdes paa eders Heder.

Ser I noget, da send os Bud,
at vi kan være tilrede,
indtil Kampen er kæmpet ud
ved Dannevirke dernede.

Mindesten og Grændsesten

Den Danske sad ved breden Bord
Og drømte kun om Sejr og Ære
Og troede sig selv at være
En af de Stærkeste paa Jord,
Og Løven laa saa tryg paa Heden,
Og Sværdet rustede i Skeden,
Og Harpen klang til lystig Dands.

Da trak et Uvejr op fra Syd;
Den ene Væg faldt ind i Huset,
Og Fjenden traadte den i Gruset
Og stak en Grændse af med Spyd;
De Danske kæmped ufortrøden,
Men mangt et Hjerte brast i Døden,
Og Broder blev fra Broder skilt.

Ved en Skoleindvielse

Vi er et Lem, et lille Led
af Herrens store Menighed,
vi er et Skud af nordisk Rod,
af Folkestammen sund og god.

Og Herren gav sin Menighed
sin Aand med Lys og Liv og Fred,
og nordisk Aand og nordisk Tro
endnu i Folkets Hjerter bo.

Saa vie vi vort Hus, vor Id,
vort Liv, vor Attraa og vor Flid,
vort Sind, vort Hjerte og vor Haand
til Herrens og til Norden Aand.

O Du, som selv er Aand og Liv,
dit Mærke i vort Hjerte skriv!
Velsign vor Gjerning, at vi maa
til Maalet for vor Stræben naa!

Vort Maal

Skytteforeningssang)

Til Vaaben, Brødre! tag Bøssen fat,
Vor Bane ved vi, vort Maal er sat,
Og Maalet er Danmarks Frelse.

Vort Blik er skarpt og vor Retning god,
Vor Haand er fast, vi har Kraft og Mod,
Og Maalet er Danmarks Frelse.

Hvad før blev øvet af Frygt og Tvang,
Det nu vi øve af Lyst og Trang,
Og Maalet er Danmarks Frelse.

Hvad før blev gjort under Trældoms Gys,
Vi glade gjøre i Friheds Lys,
Og Maalet er Danmarks Frelse.

Og glade vil vi i Kampen gaa
For Ære, Frihed og Liv at slaa,
Og Maalet er Danmarks Frelse.

Og Gud vil give os Sejr igen,
Naar Alle sigte til Maalet hen,
Og Maalet er Danmarks Frelse.

Sang

for unge danske Krigere

I vor Barndom vi hørte Kartovernes Brag,
Og vor Drot fik vi kjær og vort Land og vort Flag;
Gjennem Krudtdampens Sky saa vi Frihedens Sol
Sprede Lys over Jorden fra Pol og til Pol.
End er Kampen ej endt, end har Friheden ej
Overalt til hvert Folk og hvert Land banet Vej,
Men for den vil vi trøstige gribe vort Sværd,
Vil vi glade os øve i Krigerens Færd!
Langt fra Hjemmet, hvor Bækken sig slynger
Gjennem Dale og rolige Søer,
Og hvor Fiskeren sagte sig gynger
Over Strand mellem frodige Øer;
Hvor vi hørte Kartovernes Bulder,
Hvor vi sang vore dejligste Kvad,
Staa vi nu med vor Bøsse paa Skulder
I en lige og tætsluttet Rad.
Fremad Marsch! med lystig Sang
Maalet naa vi nok engang
Under Hurra og Jubel og Hornenes Klang.
Rask afsted! vi kan ej koldt
Se, Tyranner Sejr beholdt.
Leve Danmark, vor Moder, den Havfrue stolt!

Hilsen til
Hs. Excellence Baron Holsten Caricius

Velkommen til vor Folkefest!
Vi samles her i Bøgelunden,
Friherren, Borgeren og Bonden,
Den ene er den andens Gjæst,
Den enes Glæde er den andens,
Vor Tarv er en og ikke Standens,
Saa sandt som vi er danske Mænd.

Vor Arv vi ikke splitte maa,
Og Rivsgods skal den ikke være,
Vi holder paa vor Folkeære,
En Helhed kun, skal vi bestaa,
Vor Frihed er vort Fælleseje,
Vort Maal er et, og vore Veje
Kan derfor ikke skilles ad.

Det saa de godt de gjæve Mænd,
Hvis Kræfter Trældomsbaandet sprængte,
Før Bonden selv paa Frihed tænkte,
Og før han kunde skatte den;
Og derfor vil med Tak vi mindes
Hver ædel Bondeven, der findes,
I hvor og hvo og hvad han er.

Og derfor kommer vi i Hu
Hver ædel Bondeven, der fandtes,

Før Frihedsbrevet til os vandtes,
Lidt mere skatter vi det nu.
Saa længe vi samdrægtig mødes,
Skal Folkets Frihed aldrig ødes
Og Danmarks Navn ej slettes ud.

Folk og Land

Man siger, at Danmark ej længer kan staa,
og at vi maa gaa under, fordi vi er de Smaa;
men var vi de Store, hvad hjalp det os vel?
Vi leve ej af at slaa Andre ihjel.

Vi leve, saalænge vi eje Nordens Aand,
saalænge Blodet strømmer fra Hjerte til Haand,
saalænge som vi aande i Toner og Ord,
og nyde Frugten fra Asernes Bord.

Og hvo er vel den, der tør sige eller tro,
at Nordens Aand er vegen fra Dannemænds Bo?
Hvo hører Sangen klinge saa mægtig og fri
og mærker ej Aanden, som lever deri?

Og vi er ej mere for kloge til at tro,
at Nordens gamle Guder endnu iblandt os bo.
Vi skamme os ej længer ved Frænderne smaa,
men elske dem højest, som vi kan forstaa.

Sommeren

(Børnevise)

Kom ud i Marken en Sommerdag,
og se, hvor dejligt det er derude;
der ligger Engen med Lunden bag
og er saa blød som en Silkepude;
og Bækken løber saa let forbi,
den hopper over de vaade Stene,
og Busken væder sit Blad deri
og rækker mod den med sine Grene.

Og Kløvermarken i Blomster staar,
den dufter som vore Lilliebede;
der Haren med sine Unger gaar,
og der har Lærken i Skjul sin Rede.
Og hist ved Dammen Kjærminder gro
imellem Klokker og vilde Roser,
mens Storken gaar med dybsindig Ro
og vader med sine røde Hoser.

Det er saa fagert, hvorhen vi ser —
nu er det Sommer og lange Dage,
herefter kortes de mer og mer,
til Vintren kommer igjen tilbage. —
Det hele Land er nu klædt i grønt,
men snart det faar sig en gylden Kjole. —
Kom ud i Marken! der er saa skjønt;
der kan vi lege og gaa i Skole.

Fuglenes Foraarssang

Velkommen unge Vaar!
Vi Fugle sammen slaar
i Tusindtal
i Skov og Dal,
i Busk og Krat,
ved Dag og Nat;
og hvis du os forstaar,
du kjære, kjære Vaar,
saa véd du nok, at det er dig
vi glade hilse paa vor Vej. —
Se, se, se engang,
se, hvor vi hoppe
i Skovens Toppe;

bi, bi, hør vor Sang
i Sky og Dal, i Skov og Vang.
Se, se, hvor vi bo —
frejdigt vi synge
i Luftens Gynge
fri, fri, fri og fro
ved Dagens Larm, i Nattens Ro.

Velkommen unge Vaar!
Saa mild og frisk du staar
med Lillieblad
i Morgenbad,
med Bølgeklang
og Sol i Vang,
med Liv i hver en Vraa,
med fine, bløde Straa,
med Luftens Gyngebaand hængt op
i Bøgeskovens grønne Top.

I Vinter var det Kuld,
af Sne var Reden fuld,
og Frosten laa,
hvorhen vi saa,
og Vinden peb,
pi, pi, det kneb;
men du har pyntet op
i hver en Krog, hop, hop,
nu kan vi Fugle knap forstaa,
hvor nogen paa to Ben kan gaa.

De stakkels Folk se ud,
som var det Regn og Slud,
endskjønt vi har
en Sol saa klar,
en Luft saa lind
med Vestenvind.
Hvem véd, om ogsaa de
kan høre eller se,
for ellers gik de ikke saa
og hang med Næbbet, som de gaa.

Vi Fugle vi er fri
og glade, vi, vi, vi,
paa Luftens Vej
vi frygte ej,
skjønt Fjendens Flok
er talrig nok,
de slemme Drenge gaa
og pine vore smaa,
men vi vil synge Mildhed ind
i deres og de andres Sind.

Velkommen unge Vaar!
saa skjøn og rig du staar
i Blomsterdragt
med Farvepragt,
med Smil i Blik,
med Kys og Nik;
nu vil vi hjælpes ad
at gjøre Verden glad,

og lys og mild og god og skjøn
som Skoven og som Sletten grøn.
Se, se, se engang,
se, hvor vi hoppe
i Skovens Toppe;
bi, bi, hør vor Sang
i Sky og Dal, i Skov og Vang.
Se, se, hvor vi bo —
frejdigt vi synge
i Luftens Gynge
fri, fri, fri og fro
ved Dagens Larm, i Nattens Ro.

Majløvet

Knopperne briste, Bøgens Blad
fødes i Morgenstunden,
døbt i Majdagens Straalebad
stander nu hele Lunden.
Lille Bøg! som idag sprang ud,
skjøn som du i dit Uskyldsskrud
stod Alverden, da Himlens Gud
tjeldede Paradisskoven.

Men du er falmet for Sol og Storm
inden ret mange Timer,
du er stunget af Dødens Orm,
før det til Pintse kimer;
kunde I dog, I Blade smaa,
i ukrænkelig Skjønhed staa,
som da med Velbehag Herren saa
hele sin Skabning paa Jorden.

Naar ved Gud Faders Almagtsord
Paradislunden gjenfødes,
aldrig mere et Blad paa Jord
visne der skal eller ødes;
da skal jeg se en evig Vaar —
mind mig om det, du Bøg, hvert Aar,
naar du med falmende Løvtag staar
over de hvælvede Gange.

Hvad Fuglen sang

Jeg gik mig hen ad ensom Sti
med Sorgen ved min Side,
da fløj en lille Fugl forbi
og sang med Toner blide:
»Vi, vi, vi, vi er fro,
blandt Blomster vi bo,
og let vi i Luften os sno«.

Jeg sagde, »hør du Lærke graa,
kan du et Raad mig give,
saa sig mig, hvad jeg gjøre maa,
for glad som du at blive?«
»Vi, vi, vi,« sang den Smaa
»med Vingen vi slaa
og Blomsternes Sprog vi forstaa.

Om Morgenen før Sol staar op,
i Luften vi os gynge,
og over Skov og Bakketop
vor Morgensang vi synge:
vi, vi, vi, vi er fro
blandt Blomster vi bo,
og Gud gav os Hvile og Ro.

Saa bygge vi af Løv og Mos
en lille venlig Rede,
hvor Stormen ej kan naa til os,
som Ingen kan oplede;
vi, vi, vi, vi, vi bo
i Dalen i Ro,
og Ranker om Reden sig sno.

Og hver Gang vi til Skoven ty
om Mos og Straa til Reden,
med Sang vi svinge os i Sky
og glemme Alt forneden;
vi, vi, vi, vi er fro,
vi haabe og tro
og frygte ej Rovfuglens Klo.

Og naar vi i vort lille Hjem
opfostre skal en Klynge
Smaafugle, vil vi lære dem
at flyve og at synge;
vi, vi, vi, vi er fro,
blandt Blomster vi bo,
og altid paa Lykken vi tro.

Og vil du være glad og fri.
flyv over Sky og Skygger
med frisk og frejdig Sang som vi,
mens du din Rede bygger!
Vi, vi, vi, vi er fro,
blandt Blomster vi bo,
og altid paa Lykken vi tro.

Og hvis du rigtig nyde vil
den fulde Fugleglæde,
da maa de Smaa du lære til
at flyve og at kvæde:
vi, vi, vi, vi er fro,
blandt Blomster vi bo,
og altid paa Lykken vi tro«.

Saa fløj den Lærke højt i Sky.
Mit Øje og mit Hjerte
fløj med, og Sorgen maatte fly,
og Sangen, som jeg lærte:
»vi, vi, vi, vi er fro,
blandt Blomster vi bo,«
jeg nynned, og Hjertet fik Ro.

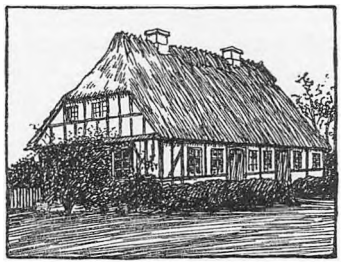
Nu lever jeg paa samme Vis
som Fuglen i det Grønne
og synger til Vorherres Pris
og elsker alt det Skjønne.
»Vi, vi, vi,« sang den Smaa,
»med Vingen vi slaa,«
det kan jeg først nu ret forstaa.

Til Danmarks Bøgeskov

Du friske, danske Bøgelund,
Asynjers Tempel, Alfers Bolig,
Med Liv og Aand og Kraft fortrolig
Stod du i Tidens Midnatsstund;
Med slanke Søjler, hvalte Buer,
I Maanens blege Alterluer
Stod du som Nordens Helligdom.

Er Norges Fjeld i Nordlysglands,
Er Sverrigs snebesaa'de Kuller
Et Sølvmorsskrud om Nordens Skulder,
Da er du Nordens Brudekrands;
Og naar du Fjeldets Dronning smykker,
Skal Alfer bo i dine Skygger
Og Aser i din Tempelhal.

Sangen

Ton, min Harpe, mildt og stille
Gjennem Nattens Taagestrømme
Over Dal og Skov og Vang,
Som en Bæk blandt Roser vilde,
Dristigt som en Ynglings Drømme,
Sødt som Nattergalens Sang.

Sus igjennem Bøgelunden,
Hvor min bedste Fryd har hjemme,
Som en Elv igjennem Dal,
Som et Suk i Aftenstunden,
Som en Kvindes bløde Stemme,
Som en Luftning let og sval.

Kjender du min stille Længsel?
Kan du om min Attraa tale?
Kan du tolke Hjertets Trang?
Kan du sprænge Tankens Fængsel
Og min Fryd og Smerte male
I din Tones dybe Klang?

Milde Tone! du, som svinger
Højt dig over Bjergetinder,
Du som ingen Grændse har,
Løft min Aand paa dine Vinger
Over Sky, hvor Solen skinner
Evig mild og lys og klar!

Jeg og du

Gud, som er i Himlen, er min Fader,
Fædres Land min Moder — jeg er baade
Barn af Himmelen og Barn af Jorden;
i mit Kjød og Blod jeg bærer Spiren
til en himmelvoksen, evig Yngling,
i min Tunges Ord min Faders Billed.

Jeg er Broder til den Herre Kristus,
til hver Dannemand og Dannekvinde.
Norges Gudbrandsdøl og Sverrigs Dalkarl,
alle, som min Moders Bryst har ammet
med de rige, ungdomsfriske Strømme,
der fra hendes Hjertes Kilde risler.

Jeg er ét med alt, hvad helligt nævnes
kan, saavel i Himlen som paa Jorden —
ved Guds Naade er jeg det alene —

ét med hende, som jeg fandt at være
Ben af mine Ben og Kjød af mit Kjød,
som Gud Fader til en Medhjælp gav mig.

Jeg er Ven med alle gode Engle
alle gode Aander, der usynlig
svæve trindt, hvor Dag og Nat jeg færdes,
med hvert Menneske, der er af Sandhed,
enten han er Konge eller Tigger,
om hans Hud end er saa sort som Stenkul.

Men min Fjende, det er Helveds Hersker;
ham jeg vender Ryg og spytter ad ham
og hans hele fule Djævleyngel;
og min Fjende er enhver, som ganger
i hans Sold, hans hele Slæng af Trælle
om de svøbes end i Glans og Ære.

Fader i det høje, Du som tog mig
i din Favn og kaldte mig din egen,
nævned mig ved Navn og gav mig Barnsret!
Styrk Du mig fremdeles af din Naade
til at kæmpe som en trofast Stridsmand
for dit Rige, kæmpe kun for Sandhed.

Du min Livskraft, Sjælen i mit eget
Jeg, du Kærlighed, der sammenbinder
Støvet med det helligste i Himlen!

Fyld mig stedse med din milde Aande,
med din Voksekraft, din Løfteevne —
o, gid jeg al Verden favne kunde!

O, gid jeg jer alle kunde tage
i min Favn og bære eder over
Selviskhedens gule Edderstrømme.
I, som ikke ved jeg elsker eder,
men som tror, at jeg er eders Fjende,
naar jeg rører eders ømme Pestbyld!

Mine Venner! I som kan forstaa mig,
I, som aandet har i mine Øren,
saa det varmede mit syge Hjerte,
I, som støtted mig, naar træt jeg snubled,
I, som tog imod et venligt Haandtryk,
tag mig selv til Gjengjæld, jeg er eders!

Mine Venner, som i Løn mig følger,
fjerner Tjørnegrenen, naar jeg trænger
mig igjennem Dalens tætte Kratskov!
I som sætter Bom for Afgrundsranden,
naar jeg stander paa den høje Fjeldtop,
tag mig med i eders Flok — jeg beder!

Brødre, Søstre, alle I tilhobe,
som er vokset af den samme Stamme,
samme Æt, hvoraf jeg selv er avlet!
Kom, saa tage vi hverandre alle
fast i Hænderne og rykke sammen
i en Kreds, som ingen Vold kan bryde.

Lad os slutte Kreds om Fædrelandet!
Kom I Nordens Sønner, Nordens Døttre,
alle, som har faaet Modersmærket!
Frem til Kamp, lad Kjærlighedens Luer
blusse højt ibag de sjunkne Volde
til et Baal, hvor Troldens Ham skal stækkes!

Lad os slutte Kreds, hver om sin Arne,
elske hver sin egen lille Bolig,
sætte Hegn, et levende, omkring den,
sætte Hegn med Kjærlighedens Roser
om det Bed, hvor Lillierne, de søde
Livets Blomster, fæste Rod og knoppes!

Lad os slutte Kreds tilsammen alle,
hele Broderskabet, Vennelaget!
Arm i Arm og Bryst ved Bryst vi stande;
intet Skjel skal mer paa Jorden findes
uden dem, Gud selv i Paradiset
og dengang han styrred Babel, satte.

Og med Skjold og Sværd og Harnisk rustet,
gaa vi frem til Kamp mod Slangens Yngel,
frem til Kamp for Sandheds Rige, gaa vi
frem til Sejr, thi Sejerns Fyrste lever,
lever evig for os, i os, med os;
han det store Hovedslag har vundet.

En Stemning

Hvi fik jeg dog en saadan rastløs Aand,
der higer frem og ej kan være stille,
saa jeg maa sprænge Smaalighedens Baand
og gaa en Vej, hvor Faa kun med mig ville?

Hvi fik jeg Øre for den hule Klang
i Folkets Mund, der lyder tomt og ilde,
saa jeg er fuld af Harme mangen Gang,
naar helst med Kjærlighed jeg fare vilde?

Hvi fik jeg dog et saadant aabent Blik
for Mængdens usle Liv og snevre Tanke,
saa jeg kan ikke holde Lag og Skik
med dem, der leve kun for Guld at sanke?

Hvi fik jeg dog et Bryst, der rummer lidt
foruden al min egen Lyst og Smerte,
saa jeg til Spot og Spe maa staa saa tidt
for dem, der har Forstand, men intet Hjerte?

Men Gud ske Lov! min Aand er fri og let,
og paa min Vej staar Alt i Blomst og Grøde —
kom med os Du, som staar Dig stiv og træt,
her holde vi i Hænder Roser røde.

Og jeg kan høre Morgenlærkens Sang,
der toner over Folkehjertets Kilde —
for Nordens Aand og Nordens Harpeklang
skal hele Trælleflokken tie stille.

Og jeg kan se et Lys i Tidens Nat,
det varsler om, at der er Guld i Jorden —
i Folkets Hjerte er der gjemt en Skat
til Rejsning af et frit og mægtigt Norden.

Og Gud ske Lov, at Mange har mig kjær,
og jeg kan elske tusind Gange flere,
og i mit Bryst bor Freden mild og kvær! —
nu vil jeg heller aldrig spørge mere.

Aftenen

O drømmerige Nat, o dunkle Skygger!
Hvi fængsle I saa fast mit svage Blik?
Du dybe Skov, hvor Nattergalen bygger,
Du tryller mig med saadan sød Musik.

Det er, som turde du ej Aande drage,
Som holdt du paa et Suk, du stille Nat!
Det er, som hørte jeg en sælsom Klage
Fra Bækken hist imellem Busk og Krat.

Omkring mig ligger Engen i en Taage.
Det er, som stod jeg paa en lille Ø;
Men under Taagebølgen Engle vaage,
De flyve ogsaa over Skov og Sø.

Og fra det Høje tusind Stjerner blinke,
Det er et Guddomssmil fra Livets Kyst;
Det er, som vilde de mig Trøst tilvinke
Og tænde Lysets Flamme i mit Bryst.

O drømmerige Nat, o stille Aften!
Du er et Billed af min egen Sjæl,
I dunkle Skygger hviler Ungdomskraften,
Og jeg — ja, jeg forstaar mig neppe selv.

Men hellig er den Stund, naar Nat og Taage
Fordunkle Solen i vor Ungdoms Vaar,
Er det end mørkt, saa vil Guds Engle vaage,
Til Morgenstundens lyse Time slaar.

Og Dagen gryr, naar Evighedens Længsel
Os griber i det mørke tunge Bryst,
Da vil Gud Herren sprænge Nattens Fængsel,
Og Alt vil aande gjenfødt Liv og Lyst.

Og da skal Aanden atter fro opstige
Og fryde sig som Fugl i Morgenrød,
Og da skal alle klamme Taager vige,
Og Blomsten aabne sig for Solens Glød.

Saa sov da Alt, hvil sødt i Nattens Mørke!
— Vær ogsaa glad, har Lykken dig forladt!
Gud! giv os Alle Liv og Kraft og Styrke,
Lys over hele Verden dit Godnat!

Den lige Vej

Naar man vil gaa den lige Vej
Og holde med det Rette
Og laste, hvad der duer ej,
Man kommer let i Trætte;
Men naar man er, som Folk er flest,
Som Skik og Brug er vorden,
Og taler, som det passer bedst,
Se — det er i sin Orden.

Naar man vil gaa den lige Vej
Og ingen Konster gjøre,
Saa bliver man vel æret — nej,
Man femten Ting maa høre;
Men naar man kun kan juxe bra',
Som Skik og Brug er vorden,
Og bare komme vel derfra,
Se — det er sin Orden.

Naar man vil gaa den lige Vej
Og altid Sandhed sige,
Jeg tror, det gaar minsandten ej
For mig og mine Lige,
Thi vel er Sandhed høj og ren,
Men passer ej for Jorden,
Men naar man snor en lille En,
Se — saa er Alt i Orden.

Sonnet

Du kjender vel det Sagn fra gamle Dage
om en Valkyrie, hvis Hjerte brændte
af Elskov til en Mand, før hun ham kjendte;
og om hvordan hun blev hans Mø og Mage,

og fulgte ham og Faren kjæk afvendte,
og da han døde, kaldte hendes Klage
hans Sjæl endnu et Øjeblik tilbage,
før hendes Liv sig ved hans Gravhøj endte.

Du elsked mig, før Du mig saa' for Øje,
det har Du sagt, og jeg vil ikke grue,
om Livets Bølger end gaa nok saa høje.

Thi Du vil følge mig, naar Farer true,
og elske mig trods Modgang, Sorg og Møje,
indtil Du hviler ved min Banetue.

Juleaften 1872

Lille Torvald! Ved din Vugge
staar en Engel fra Guds Himmel,
han har begge Hænder fulde
af de bedste Julegaver.

Se, en Billedbog han bringer,
der er baade Dyr og Fugle,
baade Græs og grønne Blade,
der er glade Børn, som lege.

Og han har en Fugl, der synger
lifligt som den lille Lærke,
der kan flyve højt og drage
Blikket med sig ind i Himlen.

Og han har en Kurv med Æbler
i hvis Most er Manddoms Styrke,
de kan gjemmes hele Livet,
selv om du hver Dag dem spiser.

Se han holder for dig Skjoldet
med din Herres Vaabenmærke;
vogt det vel, at du kan kjendes,
naar du stædes for hans Aasyn.

Ser du Englen, lille Torvald!
Han vil være din Ledsager,
han vil følge dig til Skoven,
han vil følge dig til Kirke.

Han vil hjælpe dig at finde
Livets Guld i Døgnets Gruber,
følge dig igjennem Fasten
til den store Paaskemorgen.

Ved Bryllup

(Med en Samling Digte af nordiske Forfattere)

Vær hilset paa Eders Bryllupsdag
med Fuglekvidder fra Nordens Lunde,
min egen Tone, mit Harpeslag
en saadan Hilsen ej bringe kunde.

Men jeg vil til Eders Hjerter ty
og der nedlægge min Brudegave:
en lille Bøn om et venligt Ly
for Nordens Sangfugle i Jer Have.

Enhver af dem har sin egen Magt,
sin egen Tanke og Sprog og Tone;
men Allesammen de staa paa Vagt
for Liv og Sandhed, for Folk og Trone.

Og naar I lytte til deres Sang
og ikke fra Eders Hjem dem drive,
da vil de værne om Eders Gang,
og hver dem vil sin Gave give.

De ville friske den blege Kind
og tænde Ild i det matte Øje,
og varme Hjertet, naar Eders Sind
er tungt og trykket af Sorg og Møje.

Mens En vil bygge Jer Huset om
og hænge Billeder i Jer Stue,
fra Skoven kommer en Anden, som
vil puste sagte til Arnens Lue.

Men vore dejligste Fugle bo
i Tempelhal i Guds Kirkes Skygge,
de ville synge om kristen Tro
og give Huset den bedste Hygge.

Nu ved I nok, hvad jeg mener med
min Brudegave — jeg ønsker Eder
et Hjem med Kjærlighed, Liv og Fred,
hvor gode Aander om Lykken freder.

Til Nordens Kvinde

Vi har sagt det saa tidt, og Du ved det saa godt,
Du er mægtig, Du Kvinde i Nord!
Du kan fængsle vort Sind, Du kan trylle os blot
Med et Blik, med et eneste Ord.

Du har Alt, hvad der drager os efter Dig hen,
— Det er næsten for ofte Dig sagt —
Maa jeg sige Dig, hvad Du skal give igjen,
Og hvortil Du skal bruge din Magt?

Du skal give din Broder, din Bejler, din Ven,
Du skal give din Brudgom, din Mand,
Du skal give det Bedste, det Kjæreste hen
For at frelse dit Fædreneland.

Du skal opfostre Drenge med Sener i Arm,
Der for Danmark vil kæmpe og dø;
Du skal lægge den Sæd i Smaapigernes Barm,
Der skal bære det ædleste Frø.

Du skal værne om Sproget i Børnenes Mund,
Det er Moderens Maal, det er dit;
Som Guldharpernes Klang, som de Fugle i Lund
Skal det svinge sig mægtigt og frit.

Du skal vogte de Sagn, og den dejlige Sang,
Vi i Arv efter Fædrene fik;
Du skal lukke dit Hjerte for Trældom og Tvang
Og din Dør for de Fremmedes Skik.

Ja — jeg ser paa dit Blik, hvad saa ofte jeg saa,
Hvad din Gjerning forlængst mig har sagt;
Du vil styrke vor Aand og vor Haand, naar vi staae
For vort Land og Fane paa Vagt.

Alterbægeret

Hist under den store Kampesten,
der hviler i Højen en Kæmpes Ben,
hans gode Sværd blev ham lagt ved Siden
og alt det Guld, som han vandt i Striden.

Og medens Dage og Tider randt,
Smaadværgene Vej til Gravhøjen fandt
ad Løngange under den blomstrende Tue
og fæstede Bo i den stensatte Stue.

De smeded et Krus af dens kostbare Ting;
saa drak de og dansed tilhobe i Ring
som surrende Myg omkring Drikkebordet
i Graven, hvor Oldtidens Høvding var jordet.

Da var der en Ungsvend, der kunde se,
hvad skjult for Verden der monne ske,
han saa, hvorledes de Trolde holdt Gilde
i Kæmpehøjen om Aftenen silde.

Saa tog han sin Husbonds den bedste Hest
og red uden Sky til den natlige Fest;
de Puslinger smaa, der Drikken ombragte,
til Velkomst det gyldne Bæger ham rakte.

Han lod, som han førte det mod sin Mund,
og tømte det fluks til den haarde Bund;
men over Skuldren han Drikken slængte,
og bort med Bægret i Haand han sprængte.

Og vrede Trolde i Flokketal
fór efter ham over Bakke og Dal;
han redded sig kun ved at fly fra det »bolde«
og lægge sin Vej over Plovfurens Knolde.

De Trolde ham næsten ved Siden var;
han redded ikkun det dyre Kar
ved snildelig imod Kirken at haste
og ind paa den viede Jord det kaste.

I Kirkens Kor nu Bægeret staar,
mens Sagnet vidt over Lande gaar,
og aldrig det glemmes skal paa Jorden,
saa længe som der er Mødre i Norden.

Tak være Gud, at han maged det saa,
mens Mulm og Mørke omkring os laa,
at Fædrenes Guld, der i Højen var jordet,
blev fundet og sat paa Alterbordet.

Tak være den dristige Ungersvend,
der voved at ride til Gravhøjen hen;
han hented vort dyreste Guld herneden
og gav det til Kirken og Menigheden.

Kongen synger ved Snehvides Vugge

Se kun imod det lyse,
indtil dit Øje blunder;
der skal du se og høre
det store Livets Under.

Se kun imod det lyse:
i Lys er Liv og Glæde;
for Glansen fra det høje
er Mørkets Aander rædde.

Se kun imod det lyse:
i Solens Straaler rene
Guds milde Engle flyve,
men Trolde blive Stene.

Se kun imod det lyse:
naar Solen fylder Vangen
med liflig Morgenrøde,
begynder Fuglesangen.

Se kun imod det lyse:
det giver sunde Kræfter;
de mindste Skud og Spirer,
de hige jo derefter.

Se kun imod det lyse:
der Skjønheds Land sig hæver,
hvor bundne Tanker løses
og Aandens Adel lever.

Se kun imod det lyse:
der Sandheds Rige findes,
hvor Kampen altid stander
og Sejren altid vindes.

Se kun imod det lyse,
indtil dit Øje blunder;
der skal du se og høre
det største Livets Under.

Snehvides Morgensang

Lysvaagen ligger den hele Jord
i Morgenbad under Rosenflor;
med prægtigt Sølvmor er tavlet den Hede
og perlestukne de Blomsterbede;
jeg hilser dig, livsalige Morgen.

Lysvaagen stander jeg frisk og kvik
og drikker af Luften min Morgendrik.
Kom, kys mig, du yndige Morgenrøde,
før Straalerne spredes i Rummets Øde;
jeg hilser dig, livsalige Morgen.

Jeg aabner min Favn, jeg vil fange deri
den første Straale, her kommer forbi;
den gløde skal i min Barm og vække
den Kraft, der sov ind under Vintrens Dække;
jeg hilser dig, livsalige Morgen.

Du Morgenlærke, kom flyvende let
og paa min Skulder fortrolig dig sæt;
saa ville vi synge en Vise sammen
om Livets Lykke og Kjærligheds Gammen;
jeg hilser dig, livsalige Morgen.

Saa flyve vi begge med frejdig Hu —
jeg flyver vel højere op end du;
du bliver sagtens her nede i Skyen,
men jeg flyver lige til Himmelbyen;
jeg hilser dig, livsalige Morgen.

Julestjærnen

Der stod et Lys i Østerland,
det skinned som en Stjærne,
det lyste fra vor lille Ven,
som fører os saa gjærne;
jeg tror for vist han lever end
og tænder op sit Lys igjen
for alle sine Venner.

Se Solen ganger nederlig,
og Dagene er korte,
den liflige Skærsommertid
hun vegen er og borte;

og var det Lys ej blevet tændt,
var Solen ikke atter vendt
mod Jord ved Juletide.

Min Arnes Glød er snart udslukt,
og der er koldt ved Gruen,
mit Lys er brændt i Stagen ned,
og der er mørkt i Stuen;
og var den Stjærne ikke til,
da havde jeg slet ingen Ild
til Julelys at tænde.

Du store Lys fra Østerland!
Du klare Julestjærne!
Lys højt, lys lavt, i hvor du vil,
jeg følger dig saa gjærne;
læg Kjærlighedens varme Glød
til Baalet paa mit Arneskjød,
til Lys paa Julebordet!

Venskab

Naar Lykken tilsmiler, og Alting gaar med,
Er Vennerne næsten for mange,
For da er der Fordel og Glæde derved,
Det saa jeg de tusinde Gange.

Naar Lykken forandres, og Alt gaar imod,
Forandres og Vennernes Hjerte,
Og den bliver gram, den, som fordum var god,
Det saa jeg saa ofte med Smerte.

Men Gud været lovet, der er endnu dem,
Der svigte os ikke i Nøden.
Held den, der har mangen en Ven i sit Hjem,
Der trofast ham elsker til Døden.

Et kjærligt Ord

Et kjærligt Ord gjør Hjertet saa godt,
naar Verden larmer og støjer
i flygtig Glæde, og alt ser ud,
som Livet var bare Løjer.

Et kjærligt Ord fra et Vennebryst
gjør godt i det lidende Hjerte,
naar Sukket knap kan trænge sig frem,
og Brystet er ømt af Smerte.

Et kjærligt Ord er det bedste, jeg véd,
næst Troens salige Glæde;
hvor begge bo under samme Tag
er Lykken rigtig tilstede.

Til „Hundstrup-Vesterskjerninge Sangforening"

paa Rejsen til Flensborg i Anledning af Løve-Gravmælets Afsløring, den 25de Juli 1862

Drag over det dybe, vildsomme Hav
Med Troen som Skjold og Haabet som Stav.

Drag ud, hvor Snekkerne Søen pløje,
Med Kjærligheds Ild i det glade Øje.

Med Kjærlighed til den Drot over Jord,
Der gjorde Danmarks Herlighed stor.

Med Kjærlighed til de Kæmpegrave,
Der stande i Danmarks grønne Have.

Med Kjærlighed til vor gode Drot,
Der gav os saa meget, saa meget Godt.

Med Kjærlighed til det røde Flag,
Der vinker som Danmarks gryende Dag.

Med Kjærlighed til de danske Kvinder,
De Øjne blaa og de friske Kinder.

Drag over Dybet til Slesvigs Strand;
Tag med en Hilsen fra Land til Land.

En Hilsen til Løven paa Kæmpegraven
Fra Løven, der hviler i Danahaven.

En Hilsen til det slesvigske Land
Fra hver en fribaaren Dannemand.

En Hilsen til de fagre Kjærminder
Fra Danmarks ædle, dejlige Kvinder.

En Hilsen til Slesvigs Bøgelund
Fra Frihedstræet ved Øresund.

En Hilsen til Slesvigs Møer, de unge,
Fra Modersmaalet, »den danske Tunge«.

En Hilsen til Hedelærken, hin graa,
Fra Danmarks Skjalde, de Store og Smaa.

Og syng, naar I over Søen drage,
Og syng, naar I atter komme tilbage.

Et Par

Jeg kjender en lang, opløben Knøs
— han er mig lovlig stor af sin Alder —
sin Arm han bruger endda tilnøds,
men rent at synge lidt svært ham falder;
hans Træk og Lader er meget nette,
hans Evner er ikke heller slette,
og naar vi hjælpe ham lidt tilrette,
jeg troer han bliver en Helt som Faa.

Jeg kjender ogsaa en Bondetøs
— hun er mig næsten igjen for lille —
man siger, hun er for kvik og løs
og gider Intet tilgavns bestille,
og Noget af det kan gjerne være
er sandt, men synge, det kan hun lære,
og hendes Øjne saa milde ere,
og Hjertet ædelt og Tanken ren.

Jeg holder ikke saa ganske lidt
af Pigebarnet saavel som Knøsen,
og derfor ønsker jeg ogsaa tidt
at han dog kunde faa Lyst til Tøsen;
for skal han rigtig til Noget blive,
maa hun ham Friskhed i Sindet give
og hendes Aande hans Mod oplive
og vække Spiren til mandig Daad.

Det kommer vel nok engang dertil,
man Folkeværnet til Højbords sætter
med Folkeskolen, hin Pigelil,
der vokser op paa de danske Sletter;
for, skal vi blive, hvad vi skal være,
et Folk, der har en Fremtid at bære
i Frihed, Sandhed og Ret og Ære,
maa Kraften vies til Nordens Aand.

Høstgildet

Nu har vi høstet Mark og Vang,
det tog paa Kraften mangen Gang;
nu skal det gaa med Dands og Sang
hør kun Fiolinens Klang:
Tralalalala.

De taavelige Ben, de vil ej staa,
hvergang han stryger saa.

De smukke Piger i vort Lag,
de sidde der i Ro og Mag,
men Hjertet slaaer dog Slag i Slag,
hvergang de hør' det Jag:
Tralalalala.
Aa vilde de bare begynde snart,
nu er jo alting klart.

Hvis jeg gik først til Dandsen frem,
saa kunde det nok ligne dem
at la' os gaa alene der
og grine en og hver.
Tralalalala.
Til ingen Nytte spiller han,
den flinke Spillemand.

Men var jeg ej den yngste her,
saa tog jeg straks Marie der;
se Kvinden faaer saa rødt et Skær,
naar jeg til hende ser.
Tralalalala.
Jeg bryder mig hverken om Povl eller Per,
Marie, kom nu her.

Julemærker

Naar nogen vil vide, hvad Vejr vi faar
fra først og til sidst det hele Aar,

om Luften skal klar eller skyfuld blive,
da maa han Julemærker opskrive. —

Er første Juledag skjøn og klar,
saaledes bliver og Januar,

og hvis den følgende Dag er graa,
skal Februar blive ligesaa.

Og saa fremdeles til Mærke man tage,
som Aaret har Maaneder, saa mange Dage.

Og vil man nøjere vide det hele,
man skiller hver Dag i flere Del.

Og efter som Vejret skifter til,
saaledes det ogsaa i Maaneden vil.

Og dersom nogen vil lære at spaa
et Folk, han maa til dets Fortid gaa;

og om det skal dø, eller det skal leve,
det ses paa de Mærker, Fædrene skreve;

thi det, som skete i gamle Dage,
skal gjennem Tiderne vende tilbage. —

Se derfor fæste saa grant vi Øje
paa Runestene og Kæmpehøje,

og drikke af Mindernes Kilde den Drik,
der styrker vor Id og klarer vort Blik;

og derfor vi tyde, hvad Aanden maled
i Billedsproget, som Skjaldene taled,

og gaa til Sølverbækkenes Bad,
hvor fordum Odin og Saga sad.

Men efter alle de Tegn, vi kjende,
er Dannemarks Tid ej endnu tilende;

de onde Mørkets Magter maa fly,
naar Hanen galer i Morgengry,

og Taagen skal spredes, og Natten skal vige,
og Solen prægtig og klar opstige,

naar Nordens Folk ej glemmer sin Gud
og Aanden, af hvilken dens Liv sprang ud.

Den Villeste

Der er en gammel Rønne her udenfor vor By,
den mærkeligste Plet der er at finde,
der staar de gamle Elle og Pile i Bry',
det spirer baade ude og inde.
Ja, Væggen hun er klinet, og Taget det er bødt,
men intet andet Sted er saa velsignet og saa sødt,
og enten Du kan se det eller ej, saa maa du tro,
de prægtigste Paladser er kun ringe derimod . . .
for mig da.

Der gaar den bedste Mø, hun er rank som en Ten,
med Haaret langt og Lemmerne saa runde;
som hun saa er der ikke en eneste En,
og overdrive gjør jeg ingenlunde.
Hun er saa fejr og fager, hun er saa from og huld,
og Stemmen den er Sølv, og hendes Ord de er Guld,
ja Kongen han, maa gjerne komme stillende med sin,
hvad er hun dog alligevel ved Siden af min . . .
for mig da.

Og nu skal vi ha' Bryllup, naar Dagen bliver lang,
og Løvet grønnes i de gamle Pile,
naar Rosenhækken knoppes og der er liflig Sang
fra Morgengry og indtil Aften silde.
Da skal I faa at se, sikket Gilde vi skal gjør',
at saadan en Stads har der aldrig været før,
ja det skal vær' det Villeste, her nogen Tid er set,
ja det skal vær' det Villeste, her nogen Tid er sket . . .
for mig da.

Nu har vi Jul igjen

Nu har vi Jul igjen;
og nu har vi Jul igjen,
og Julen varer ved til Paaske!
Nu har vi Slædevej,
og nu kommer du til mig,
og du skal blive her saa længe.

Nu har vi Jul igjen osv.
Nu har vi Risengrød
og Klejner og Hvedebrød,
og nu har vi nok til mange Tider.

Nu har vi Jul igjen osv.
Vi har vor Juleleg
og Fuglen sit Havreneg,
og Glæden hun skal vare længe.

Nu har vi Jul igjen osv.
Nu har vi Klokkelyd,
og nu har vi Julefryd,
og det skal ingen Ende have.

Nu har vi Jul igjen osv.
Nu har vi Kirkegang,
og nu har vi Julesang
og Julen varer ved til Paaske.

Gravens Fred

Man siger, der er Fred i Gravens Skygge.
Ja vel — men det er ikke Herrens Fred;
den faa vi kun, naar paa Guds Ord vi bygge
vor Tro og favnes af hans Kjærlighed.
Kun der, hvor Livet og hvor Sandheds Kilde
udspringer, er den sikkre Fredens Havn.
— I Graven hviler Legemet saa stille,
men Aanden ikkun i sin Frelsers Favn.

NOTER
OG
FYNSKE ORD

VERSET UNDER MADS HANSENS BILLEDE er fra digtet: En Stemning, s. 77 her. GRUNDTVIGS VERS på næste side staar i Fugle-Vise til Bonde-Frihedens Priis i Danske Samfund 1840. (Se Begtrups udgave, VIII bd., s. 316).

INDLEDNINGEN

Citatet af Grundtvig er fra Danskeren, 2. Aargang, Nr. 6, 17. Februar 1849: Overgangs-Tiden i Danmark II (Begtrup, IX bd., s. 190—191). — De citater, der ikke er navnmærkede, stammer alle fra forfatteren Peder R. Møllers udmærkede bog om Mads Hansen (se nedenf.); de fleste oplysninger om M. H. kan genfindes dær. — David Seidelin Birch, 1780—1864, f. i Haagerup, var en tid provst for Baag og Vends herreder; hans „læsebog for almueskolen" udkom 1821, 13. opl. 1854. — Om Hans Hansen har forstander Kristensen-Randers, Ollerup, skreven en afhandling i aarsskriftet for Svendborg Amts historiske Samfund 1917, samme aar optrykt i Ollerup Højskoles Elevforenings Aarsskrift. — Citaterne af Poul Bjerge findes i Højskolebladet, 1885 (s. nedenf.), Anton Nielsens i Nutiden, 1880 (nævnt nedenf.). — Sangforeningen stiftedes vistnok i Hundstrup 1858 som Hundstrup Sangforening; men ildesindedes råhed og forstyrrelse fordrev den til Vester Skerninge, der først fik sit navn sat efter, senere foran. M. H. betragtede ikke foreningen som et slutværk, han siger om dens opgave: „Vi brakker, døder Ukrudt; det maa til, hvor god Sæd skal kunne trives." Om sangforeningen har Peder R. Møller skreven i Svendborg Amts historiske Samfunds aarsskrift 1908 og i Slægt efter Slægt (s. nf.); han afløste ved M. H.s død ham som formand. — Hans Jørgen Nielsen

var husmand, nu aftægtsmand i Hundstrup. — I disse aar lærte han Oehlenschlägers, Ingemanns og H. C. Andersens digtning at kende, lidt senere Plougs, der tiltalte ham meget. — Jens Sofus Brandt, 1812—1898, var præst i Ollerup fra 1838 til sin død. Han var en betydelig mand. Forst. Kristensen-Randers har skrevet om ham i Kirkeligt Samfunds julebog, 1921. — Vesterskjerninge Højskole blev indviet og aabnet 6. maj 1868 ved et festmøde i krosalen. Anton Nielsen talte om Frey (som Danmark) og pastor J. S. Brandt om Danebrog og den preussiske fane. 1882 flyttedes höjskolen over til Ollerup — den nuværende höjskolegaard —; Anton Nielsen solgte den 1884 til landstingsmand Niels Johansen, Kristensen-Randers var forstander, han ejede den fra 1894—1914, da forstander Lars Bækhøj købte den. — Mads Hansens hustru, Karen Marie Mikkelsen, datter af gdr. Mikkel Pedersen, True, er f. $^{20}/_{8}$ 1846. M. H. sagde om hendes digteforsøg: Du er en flink lille pige til at samle blomster, men forstaa at smykke buketten gör du ikke. — Da de kom hjem fra brylluppet, var Sterregaard smykket; de fik store gaver og modtoges af mange venner; det endte med dans med M. H. som spillemand. Verset af Marie Hansens sang til M. H. er citeret efter Zak. Nielsen i Højskolebladet 1885. Hun døde $^{26}/_{9}$ 1893. — Gmd. Anders Jessen hørte til M. H.s unge venner; han var sommeren 1883 lærer på Ollerup folkehöjskole. Verset er det förste i en utrykt sang: Bidrag til folkedigteren Mads Hansens minde, 1882.

M. H. gjorde sammen med sin hustru een udenlandsrejse: til Norge, somren 1874; hertil fik han 400 kr. af staten; turen var en stor oplevelse for

Om Vesterskjerninge Højskoles historie, see: Ollerup Højskoles Elevforenings Aarsskrift, 1918

ham. En rejse til Italien var bestemt til foraaret 1880; den vaar døde han.

I 1885 blev der ved landevejen i Vester Skerninge by rejst en mindesten over M. H. På stenen staar bl. a.: Held dig, Fædreland, hvis mange Mænd du har, der ligner ham; ordene stammer fra Peder R. Møllers mindesang 1880 (see nf.).

Sangene

Desværre er det uden en besværlig arkivefterforskning umuligt at tidsfæstne Mads Hansens sange, da de ikke er dateret. Til Bonden findes i Den nye Almanak 1873. — Den frie Haand er trykt i Husvennen 1873 og i P. R. Møllers bog 1881; her förste gang sammen med andre af M. H.s sange. — Opvaavni og Folkesnak (sidste trykt förste gang i bogform her) er skreven til et stort sangstævne i Faaborg 1869, hvor de blev sunget til H. Hansens toner og gjorde stor lykke. — Di Gamles Klave hed i I udgave af Sange Min Klave. — Di Skrappe er trykt i Hovro til en Vinteraften 1870. (Begyndelsesordene i versene til Di Gamles Snak s. 42 og 10. l., s. 43, di: fynsk dem.) — Di Kjærlighed er skreven mellem I og II udg. af Sange, anden Samling. (Peder R. Møller påstaar, at M. H. tager fejl, når han lader kærlighed være et hankönsord; dette er næppe hans eneste fejl af den art.) — En fynsk Vise om i jysk Dragon staar i Hermod I aarg. 1876; trykt förste gang i bogform her. — Med undtagelse af Di Kjærlighed er bogstaveringen fra I udg. af anden samling 1870 fulgt, den er mest fynsk. I anden udgave motiverer M. H. ændring i stavemaaden sådan: „Skrivemaaden er her noget forskjellig fra förste Udgave. For at gjøre Sangene mere læselige for alle, har jeg nærmet mig det almindelige Skriftsprog

saa meget som muligt, uden at træde den fyenske Mundarts Ejendommelighed for nær". Dette sidste er ikke sket, da stavningen er så vilkaarlig, at den ikke giver den uindviede meget begreb om fynsk; den benyttede skrivemaade er heller ikke let at finde støtte og rede i. Fyenske Viser burde omskrives fonetisk inden den tids udtale heelt forsvinder. — — Til Sønderjyderne er trykt i D. n. Alm. 1872. — Her er kun trykt 1. og 2. vers af Mindesten og Grændsesten. — Ved en Skoleindvielse er skrevet til 6. Maj 1868. — Hilsen til Hs. Excellence Baron Hol sten Caricius er trykt i et sanghefte ved folkefesten på Holstenshus 5. juni 1876; første gang i bogf. her — Folk og Land er her trykt som brudstykke, 4 5., 7. og 8. vers er udeladt. — Majløvet stod i D. n. Alm. 1873. — Fuglenes Foraarssang er trykt i Hovro 1870. — Asynjer s. 70, betyder nordiske gudinder. — I Jeg og du og En Stemning giver M. H. i kort sum sit livssyn og sine ideer udtryk. — Jens Skytte nævner, at aftenen giver et godt billede af M. H. i ungdomssorgens tid. — Sonnet — den 6. i en række — hentyder ifl. Peder R. Møller til den første forbindelse mellem M. H. og Karen Marie Mikkelsen. — Juleaften 1872 er skrevet til en sön, M. H.s 2. barn, der var født 1871 og døde 1873; paa konvolutten staar: Til Thorvald; sangen er underskrevet: „Din Fader Mads Hansen"; trykt første gang her. — Ved Bryllup findes kun i I udg. af Sange, anden Samling. — Alterbægeret staar i D. n. Alm. 1873 (see: J. M. Thiele: Danske Folkesagn: Alterkalken, H. H. Lefolii: Fortællinger og Sagaer: Alterbægeret, i I Samling (1859), 3. udg. 1869, og P. R. Møller: Slægt efter Slægt, s. 74 ff.) — Julestjærnen findes i Hermod 1876 (første gang i bogf. her); den er en „folkevise" „til dels efter ældre

emner". — Et kjærligt Ord staar i Hovro 1870. — Høstgildet er trykt første gang her, den er ikke dateret; titlen er nylavet. — Julemærker findes i D. n. Alm. 1871. — Den Villeste er M. H.s sidste sang, trykt som text til N. Lofts tone, her første gang i bogf. — Nu har vi Jul igjen —, trykt første gang her. — Gravens Fred er kun trykt i I udg. af Sange, anden Samling.

Såvel M. H.s opstilling og noter som hans retskrivning er strengt fulgt, når der da ikke foreligger heelt vitterlige trykfejl. Således har jeg ladet vort Æt (s. 29, 6. l. f. o.) staa, da formen findes i begge udgaver af Sange, anden Samling; måske er det en fynsk kønsafvigelse, jeg ikke kender?

Literatur om Mads Hansen

Peder R. Møller: Mads Hansen, en Levnetstegning. Med en Efterskrift af C. Ploug, Kjøbenhavn, Karl Schønberg, 1881, og: Slægt efter Slægt, Skildringer fra Fortid og Nutid, Gyldendal 1918. J. S. Brandt: Mindeblade over Digteren Mads Hansen (heri bidrag af sognepræst J. P. Jensen, højskolelærer P. Thomsen, kaptejn E. Nielsen og et digt af P. R. Møller), Miloske Boghandel, Odense 1880. Anton Nielsen: Af Mads Hansens Levnetsløb. Nutiden, 9. maj, 1880, og: Dansk Højskoleliv i Tredserne, Miloske Boghandel, Odense, 1896. Zakarias Nielsen: Et Par Smaaerindringer om Mads Hansen samt nogle Uddrag af hans Breve til mig fra Aarene 1867—79; Højskolebladet, 1885, 7., 14. og 21. aug. Poul Bjerge: Mads Hansen, Højskolebladet 1885, 2. okt. Jens Skytte: Mads Hansen. En Skildring af Digterens Barndom og Ungdom, Højskolebladet, 1880, 24. sept. Alfred Ipsen: Den fynske Folkedigter, Fædrelandet 1910, s. 260—61. Nic. Bøgh: Mads Hansen,

Dansk biografisk Lexikon VII. J.(ul.) Cl.(ausen): Mads Hansen, Salmonsens Lexikon X (indeholder en række fejl).

FYNSKE ORD

se'e = sige; Le'e = Lige; ve'er = vender: Ø'et = Øjet; Tej = Ting; Sej = Sind; blej = blind; fo'a're = forandret; Saj = Sang; mannen = mangen en; Bo'i = Bonden; Bo'mai = Bondemanden; dejde = digte; sejde = sidde; hisse = hidsig; Tø'et = Tøjet; Klakke = Klatter; dej = den; e'es = ellers; sjø'e = synge; à'it = andet; skaar = skaber; skave = skægte; drøvte = bruge kasteskovl; sejle = bruge et kornsold; Hejle = mellemstykket mellem plejlens handvolr og slagel; Hæv = Stads; Grøve = Grebe; Tej = Tid; frej = fri; hverrien = hver en; Là'et = Landet; Saverne = Sagerne; Harre = Harve; Svej = Svend; Spræjlemæj = Sprællemænd; Ej' = En; Spæj = Spænd; Jàs = Sludder; Bøj = By; re'este = ringeste; Ko'n = Smule, Øjeblik; Hu'ene = Hundene; Gramàser = Grimasser; spejler = spilder; hajle = handle; prave = prange; A're = andre; Plàjtehegn = Plantehegn; omkrej = omkring; naven = nøgen; bargnaven = = bargnavet; vejle = vilde; Màj = Mand; Hàj = Haand; Fø'elàj = Fødeland; Stàj = Stand; Vejnervogn = Wienervogn; ijævn = og jævnt; làvt = langt; fejne = fine; Dejgav = dengang; Bøjæ'e = Byende; ajlri = aller; justemejt = netop; sjàjlen = sjælden; bløjne = gav op; Kaater = Kvarter; Kavt = Stød; sejte = sendte; fø'e = føje; Hovro = hvad man kan hygge sig ved.

EFTERSKRIFT

VALGET AF MADS HANSENS SANGE til denne samling har deels rettet sig efter deres digteriske og karakteriserende Værdi, deels efter deres kulturhistoriske og sproglige interesse. Her skal ikke forsøges at rubricere dem efter disse kategorier; om læseren har lyst, overlades det til ham.

Egentlig burde der skrives en bog om Mads Hansen, hvor sangene föjedes ind i fortællingen som en deel af den, ligesom de var led af hans gerning; thi de er hans arbejdes sange, fremstaaet i hans sind, mens det blev udført.

Dette kunde neppe göres nu; men jeg er glad for den velvilje og interesse, dette arbejde har mødt, og for den hjælp, jeg har modtaget til det. Således skylder jeg min bedste tak til Mads Hansens datter og sön: fru ingeniør Thora Christensen, Sterrehus, Holte, og installatør H. Sterregaard, Odense, fordi de har givet mig tilladelse til udgivelsen. Forpagter P. Rasmussen, Brændeskovgaard, Landbo-Sparekassen for Fyn, apotheker Sibbernsen, Vester Skerninge, og Faaborg Spare- og Laanekasse takker jeg for hjælpen til bogens prydelse. Mest skylder jeg forfatteren Peder R. Møller tak for hans gode hjælp ved udvælgelsen af sangene, for de talrige småoplysninger og besvarelsen af mine mange spörgsmaal. Endelig en tak til alle dem af Mads Hansens venner, der har givet mig skriftlige og mundtlige oplysninger, og til de mange, som ved forudbestilling har støttet og sikret udgivelsen.

Folkehøjskolen i Ollerup, 18. jan., 1923

EJNAR SKOVRUP

INDHOLD

Side

OM MADS HANSEN OG HANS SANG af Ejnar Skovrup 7—20
TIL BONDEN . . . . . 23 - 32
Til Bonden (Tone af Joh. Chr. Gebauer) 23
Bondens Sang (Tone: Jeg var en lystig Ungersvend) . . . 24
Danmarks Høst (Tone: Vi Sømænd gjør ej mange Ord) . . 26
Til den danske Bonde 27
Den frie Haand 29
Høsten 31
FYENSKE VISER . . . . . 33—50
Opvaavni (Tone af H. Hansen) 33
Folkesnak (Sangkvartet af H. Hansen) 34
Di Helle 36
Di Kjærlighed 38
Di Gamles Klave 39
Di Gamles Snak 42
Di Skrappe 43
Mi' Fa'er vaa' i Bo'emàj 46
En fynsk Vise om i jysk Dragon 47
Fyen (Tone af Carl Mortensen og som: Længe var Nordens) 49
En Have (Børnevise) (Nys fyldte skjøn Sired) 50
FOLK OG LAND . . . . . 51—61
Danmark (Tone af H. Hansen) 51
Den femte Juni (Tone: Hr. Peder kasted Runer) 52
Vort Haab (Tone: Kong Kristian lægger ned sit Sværd) . . 53
Til Sønderjyderne (Tone af Anton Nielsen) 55
Mindesten og Grændsesten (Tone: Kong Kristian lægger ned) 56
Ved en Skoleindvidelse (Tone: Det kimer nu) 57
Vort Maal (Tone af H. Hansen og E. Hornemann) 58
Sang for unge danske Krigere (Tone af H. Hansen) 59
Hilsen til Hs. Excellence Baron Holsten Caricius 60
Folk og Land (Tone: Hvad vindes paa Verdens vidtløftige Hav) 61
SOMMER OG VAAR . . . . . 62—70
Sommeren (Børnevise) (Tone af J. L. Emborg) 62

Side
Fuglenes Foraarssang (Tone af Morten Bredsdorff) 63
Majløvet (Tone af Anton Nielsen) 66
Hvad Fuglen sang (Tone: Nu lakker det ad Tiden smaat) . 67
Til Danmarks Bøgeskov 70
JEG OG DU . . . . . 71—83
Sangen (Tone: Klare stjärne, du som stråler) 71
Jeg og du 72
En Stemning 76
Aftenen 77
Den lige Vej (Tone: Vi Sømænd gjør ej mange Ord) . . . 79
Sonnet 80
Juleaften 1872 80
Ved Bryllup (Med en Samling Digte af nordiske Forfattere) 82
SYN OG SAGN . . . . . 84—91
Til Nordens Kvinde (Tone: Frithiofs Vikingabalk samt af E. Hornemann og N. P. Hillebrandt) 84
Alterbægeret 85
Kongen synger ved Snehvides Vugge 87
Snehvides Morgensang 89
Julestjærnen 90
BLANDEDE DIGTE . . . . . 92—102
Venskab 92
Et kjærligt Ord 93
Til „Hundstrup-Vesterskjerninge Sangforening“ 93
Et Par 95
Høstgildet 96
Julemærker 98
Den Villeste (Tone af N. Loft) 100
Nu har vi Jul igjen 101
Gravens Fred 102
NOTER 105
FYNSKE ORD 110
EFTERSKRIFT 112